

Sala R
Gab. 53
Est.
Tab. 54
N.º 4

R
54
4

En

(A) - 56 - 1

MVSSIS DICATVM

ANTONII
LODOVICI ME-

dici Olyssipponēsis Pro-
blematum libri quinque: opus
absolutū, & faciendū, & ua-
rium, multijugaque erudi-
tione refertissimum.

30353

OLYSSIPPONE.

M. D. XXXIX.

DIVO ET INVICTISSIMO LV
SITANIÆ REGI, ARABIÆ, PER-

sia, India, Æthiopiæ, Mauritaniæ, & Oceani maris longe lateq; domi-
no, & religionis nostræ adversus fidei hostes: acerrimo propugnatori, Ioan-
ni huius nominis tertio principi semper augusto, Antonius Lodovicus me-
dicus Olyssipponensis. P. S. D.

ONSVETVDO ESTIAM
pridem recepta SERENISSIME
princeps, & olim à doctissimis quibusq; usurpata,
ut literarum cōmentationes suas in vulgus daturi:
eas principibus uiris nuncuparent, ut eorum pa-
trocinio fultæ, omnibus hominibus commendatio-
res essent. Sic Plutarchus Traiano apophtheg-
matū libros & politica iscripsit. Sic Seneca Ne-
roni, Iuuenalis Domitiano, Vergilius Augu-
sto, Constantino Lactantius, Isocrates, ad Ni-

coclem regem, & Aristoteles ad Alexandrum, rhetorica & librum de mun-
do, & alij alijs sua uolumina & opera dedicarunt. non adeo ob gloriam & famā,
quā illorum existimationi accessuram putabant, sed etiam quia ea dicatura maiorem
auctoritatem habitura sua scripta sperabant, si illis fuissent inscripta, qui dignita-
te cæteris omnibus præstarent. Nam quemadmodum quæ sunt in edito & sublumi-
loco posita, præclarius ab omnibus conspiciuntur, ita sanè egregie suis rebus consu-
luisse uidentur: qui regibus suas lucubrations & ingeniorum labores consecrarunt.
Multa preciosa ideo existimantur, quia templis sunt dedicata, & locus interdum
nonnullos commendat, quemadmodum Themistocli obiecisse Seriphium quendam
narrant, quod non sua sed patriæ claritudine tantus euasisset. Atq; huc spectare
Platonis illud mihi utique persuadeo, qui tū demū beatas fore res publicas asseruit,
si aut philosophi imperarent, aut imperatores philosopharentur. nimirum signifi-
cans tum probe res humanas mortaliumque habituras, si qui excelsio solio sunt consti-
tuti, literis & ingenijs fauerēt. atq; eo etiam pertinere putandū est, quod libro edito,
Plutarchus scripsit, oportere philosophos cū principibus cōuersari. Sūt enim libri
etiā ea rōne ab ijs sanè legēdi: (ut Demetrius Phaleræus monebat) quia ea quæ ami-
ci regibus, uel timore, uel metu, ne in offensam eorū incurrant, dēre prætermittūt,
& omnia in ijs late scripta deprehenduntur. Huc accedit quod cum immortalitatem
aurimi ferme principes exoptare soleant (nullam enim aliam mercedem, præter hāc
laudis

de op^a Authoris
in Judo usq; ded
1000

Platonis dicta

laudis & gloriae summa rerum potestas uirtusque requirit.) Haec non aliunde certius quam ex literarum monumentis sub inde peti potest. Atheniensium, Romanorum, & Lacedemoniorum res gestae, non maiores profecto apparent: quam illas actorum & annalium scriptores uideri uoluerunt, qui si non fuissent, illorum praecleara facinora una cum tempore intercidissent, & omnem memoriã longa aetas oblitterasset. Hinc nobilis illa uox *Alexãdri ad sepulchrũ Achillis*. O foelicem iuuenem qui talẽ tuã uirtutis praecone habere meruisti. idẽ deuicto *Dario* & scriinio praeciosissimo inuẽto, cum uarios amici eius usus praescriberent, seruandis *Homeri* libris dedicauit. Cumquẽ nuncius quidam ad eum alacer festinabundusque properaret, quid tantopere inquit festinas, nunquid *Homerum* reuixisse tibi narras? qua uoce se nihil aliud aequè cupere testatus est, quam sibi contingere scriptorem, cuius beneficio illius famigeratissima gesta immortalitati traderetur. Atque ut propius accedam, tum demum in urbibus plurimi & doctissimi uiri passim emergunt, cui illis regum fauor non deest. & ut egregie idem *Plutarchus* in praecipis connubialibus scribit, cum doctos & sapientes principes fouent, amant, alunt, tuentur, tum & illos ornant, tum uero ab illis honestantur. Et ut breuibus dicam *Alexander* tantus euasit: quia *Aristotilem* habuit praecceptorem, cui tantum tribuebat, ut illi plusquam *Philippo* parenti debere se fateretur: quia ab hoc uiuendi, ab illo, autem bene uiuendẽ munus accepisset. Idem tantum litteras philosophiamque diligebat, cum & *Asiam* subegisset, & ob animi fortitudinem singularem, & fortunã quã illi semper benigno pollice arrisit, omnibus admirabilis haberetur, ut grauius ad *Aristotelem* cõ quaestus sit, quod libros de physico auditu edidisset. Non recte (inquit) fecisti, quod auscultatorios tractatus quibus a te edocti sumus, palã facere uoluisti. Nos enim alijs praestare litteris magis uolumus, quam armis & rerũ copia. Ego igitur inuictissime princeps, illorum quos supra recensui, exemplũ secutus, nõ cõmittendũ mihi putauit, ut libris problematum quos, diligentia, studio, plurimis laboribus sedulo comparauerã, te in patronũ nõ aduocarẽ, cuius diuino numine fulctũ opus, perinde ac sub orci galea cõstitutũ, in hominũ ora prodire nõ erubescat, & laceratũ, calũniatorum, uiligatorũquẽ demorsus effugiat, qui instar canũ qui oĩbus ignotis allatrãt, carpũt quod non intelligũt, damnant quod ignorãt, reprehendunt quã ipsi facere ne persomnium quidem potuissent. magistri & censors haberi uolunt, antea quam discipuli esse coepissent. Nec sum tam mentis inops: ut ea qua *A Epicurus* insania teneat, qui se imortalitatẽ ijs dare gloriabatur, ad quos scribebat. nullũ tã graue & doctissimũ opus esse potest, quod te dignũ aequè, aut par tuĩs meritis futurũ sit minus. Sed quid faciã? uideo personarũ maximã inaequalitatem. Tu Rex & regum quidem maximus (ut ego sane censeo) es. nos numerus quod aũnt sumus. Sed

amens uis
praecceptor

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

re dicere ausim, quid quid à tuis agitur id totum tuum est. Tu omnium fortunarum, & corporum etiam nostrorum dominus. Subditis impensius fauent reges, ut caput cæteris membris. non est aliquis cui illi non bene uelint. inter mortuos censeri debet, si quis sit, quem odij rex prosequatur. ita etiam optimo iure omnia tibi debentur, quæ ipsi produximus: qualiacūq; sint. spero tamē hominibus maxime placituræ, præsertim cum tibi dicata fuisse cognouerint. Romani uates ad famosissimum templum pacis sua opera conferebant, ego tibi principi sanctissimo meas hæc cōmentationes consecrare uolui. ueneficia mea hæc sunt, utinam & uigilias quibus constituerunt, subinde afferre possim. Dū hæc musitamur pluribus horis uiuimus, profecto enim uita uigilia est. Tu igitur maxime & iucundissime princeps hanc opellā nostram: qua fronte à pauperculis hominibus paucula thuculi grana, aut corollas uarijs ex floribus quos producit ager contextas diui suscipere solent, alacer lætusque suscipias. Cū ad dominici tabernaculi constructionem multi multa deportarent & pro se quisque pro sumptu & opibus afferret, alius aurum, alius argentū, alius purpuram, alius byssum retortam, alius hyacinthum, alius coccum, alius sericum adduceret. qui pauperiores erant, caprarum pilos ad opus etiam necessarios, ut ex hijs cilitia fierent, quibus opera tabernaculi tegerentur, domino iubente defferabant. Apud gentes mola tantum salsa litant: qui nō habēt thura. Nemini fuit uitio deos colere quo quo modo possit. Artaxerxes haustam utraque manu ex proximo flumine aquam à rustico hilaris accepit. Et pauperculam anum quæ duo minuta intulit, non minus dedisse scriptura commemorat, quā eos quæ amplissima donaria in Gazophylaxium intulissent. Sat dedit ille qui dedit omne quod habebat. Tu quoque si hoc quod munerarium tibi dicatur opus, placido sinu exceperis, erit is laboris nostri fructus uberrimus, & quid quid nostrū deinde parturire & efficere ingenium possit, id totum ad tui nominis claritudinem conferemus.

Epigramma auctoris de libris suis.

Quod sim mortalis noui, quod uixque diurnus.
 Quod quæcunque cito me leuis aura feret.
 Sed tamen abstrusas rerum cognoscere causas
 Dum studeo, & musis otia semper ago,
 Non tango terram, liquidas sed elapsus in auras
 Assideo diuis, compleor ambrosia.
 Non fato ueniente cadam, multosque secutus,
 Ignotum longa neque ero nocte caput.
 Sed cum uicturis uiuam per secula chartis,
 Cum maneat semper: nomen in orbe meum.

AD LE.

AD LECTOREM PRAEFATIO AUCTORIS.

Problematum libros: opus iam ante aliquot annos apud me natum, nunc temporis otium adeptus: proxima foetura, in commune bonum in uulgus edere constitui. Bonum nanque quanto communius: tanto melius, diuinius autem, si commune fuerit & ciuitati, & gentibus, ut primo moralium Aristoteles ait. Olim cum per omne scriptorum genus circunvolitarem, gaudentemque ueluti hac peregrinatione animum, per graecorum amoenissima & disertissima commentaria traducerem, ex selectissimis quibusque, exactissima quaeque & exquisitissima decerpebam, & problematum instar in librum regerebam, quae praecleara imprimis, & egregia praeceteris uidebantur. Itaque (quod dictu arrogans & superbum ne sit) ingenio, copia, & omnifaria lectione fretus, hoc opus congessi, rebus opulentum, sententijs graue, dictione minime infacundum, quod breuibus pagellis scientiarum quae plurima & paenitissima archana complectitur, quae alioquin longo tempore, multis laboribus, non mediocri sumptu: ex libris longe diuersissimis, haurienda forent. Igitur quicumque uolet modica legere, multa scire breuiter: hunc (ni fallor) non pigebit, in huius nostri operis lectione, fuisse uersatum. Auctores quos in hoc concinnando opere secutus sum: graeci fuere, atque ij imprimis Galenus, Proclus, Plutarchus, Plato, Aristoteles, Alcinous, Alexander, diuus Dionysius, & alij innumeri, quod ideo dixerim, ne quis nos propriam gloriam negociari arbitretur. Enimvero hoc quoque sciendum est, quod problema ut hic assumimus, tunc constat, quando rei manifestae causa quaeritur ignota. ut si quaeramus propter quid dentium congelationem ab acidis fructibus factam portulaca persanat? uel propter quid uentres hieme calidiores? uel cur Aegyptus calida regio, frigida uina producat? & alia id genus. priora ita quidem sese habere significamus, sed causam perquirimus. Cōsimili modo Galenus librum edidit de dubijs motionibus in quo motuum qui sunt manifesti & expositi ut sternutatiois, linguae, palpebrarum, & aliorum id genus obstrusas & minime conspicuas rationes inuenire conatur. Proinde qui diffiniunt problema esse quaestionem dubitabilem, non recte diffinire uidentur. cum hic tantum causa dubitetur, non res ipsa. Porro haec dictio an qua in solutionibus problematum frequenter utimur, non dubitantis sed affirmantis est nota. Nam in hoc quod ab Aristotele & a plerisque uiris alijs disertissimis factitatum est, sequi uolumus. qui talem dictionem in responsionibus perpetuo adhibent. Aristoteles enim hac uoce. e. cui haec latina an respondet, in solutionibus utitur, quae

a iij ambo asse-

PROBLEMAT. ANTO. LOD. ☉

ambo asserendi utique vim habent, cum in respondēdo ponuntur. ut si quæram, propter quod nonnulli carpunt bonas literas, & dicam, An quoniam nunquam didicerunt, uel grece. e. oti oude pote emathon, per inde est ac si dicatur, utique uel certe, uel profecto hoc ideo fieri, quia nunquam didicisse eos contigit. Proinde qui aiunt ab Aristotele in Problematum præclaro opere, omnia dubitata, nihil assertum, hij mea sententia longe sane aberrant.

Hæc te lector admonuisse uolui. Omnia boni consule & bene uale. Mox quinque libros de occultis proprietatibus, deo fauente in gratiã omnium studiosorum edemus:

in quibus aleam (quod aiunt) iecimus. Et quantum studio, ingenio, & lectiõe uaria cõsequi potuimus, tantum in se continent. quod opus est absolutissimum (si quodpiam aliud.)

omnium quæ a nobis hæctenus

prodierunt, iterum diu

Vale.

Ex ædibus nostris Olyssipponæ decimosexto kalendas Decemb.

Epigramma in detractorem. ☉

Esse negas nostris: mentem famamque libellis.

Atque ideo carpis, tu meliora face.

Sed scio non possis, nec si te ruperis. ergo

Vel lubens laudes nostra, uel ede tua.

Cras fiet hoc inquis: dic quando cras erit istud?

Sera nimis lux est crastina: scribe hodie.

Iam cras hesternum consumpsimus, ecce aliud cras.

Tempus erat te iam liuide amice legi.

An mortem expectas: tua ut post funera quondam,

Edant hæredes, eia age iam morere.

ANTONII

ANTONII LODOVICI MEDICI 4
OLYSSIPONENSIS PROBLEMA

TVM LIBRI Q VINQ VE, Q VI CONTINENT SE
CTIONES DECEM ET SEPTEM.

LIBRI PRIMISECTIO PRIMA,

continens nonnulla quæ hominem concernunt.

VR HOMO PARVVS
mundus à ueteribus appellatur? An quia etiam
ipse mūdus animal quoddam est, marisque & foe
minæ natura abigua præditus dicitur, (ut apud
Philostratum Hiarcas) quod ipse seipsum inies
cõprimensq; mūdus, in seipso tū patris tū matris
opera, muniaq; obit & adimplet. Vnde Aegy
ptij absurdum & temerarium putat, cælum mas
culo noīe nuncupare, quod generatio lune solis,
& reliquorum siderū in seipso perficiatur, quod

Aegyptij nomine ma
mūdum, absurdum
appellari, asseuerat.

foemineæ naturæ est opus. Quod si mundus animal est, quod inde satis patet, quia oīa
discurrens uiuificat, nihilque est quod ab illo uitam non sortiatur, non abs re homo
minor mundus dicatur. An quia omnia quæ in maiore illo orbe conspiciuntur, hæc
eadem etiam in homine adsunt. Sūt in cælo sidera & sol ipse aureus, dulcissimū mit
tens mortalibus lumen. sunt item in nobis luciferi oculorum orbis: binaq; lumina pu
rissima atq; nitidissima luce fulgentia, quæ in alto atq; sublimi specula posita: uia
nobis commostrant, & quid fugere quid ue sequi expediat ostēdūt. Sūt etiam in no
bis quatuor humores, elementis quibus cõstat mundus, proportionem respondētes. Est
atra bilis, hypostasis & grauissimū quod in cruore est, terræ sua grauitate propor
tionalis. Refert ignē suo ardore flaua, est aeri sanguis suo calore & humore pro
ximus, aquam pituita suo candore & insigni frigiditate representat. Quin & ceu
æther quidam caput in nobis est. aeri pectus thoracisq; particula iure accommodan
tur, in quibus animæ canales & uitæ spiracula (qua itque reditq; reciprocus aer)
continentur. Cum mari uenter similitudinem gerit, eo q; in illum per inde ac in quē
dam gurgitem poculenta & esculenta quæcunq; haurimus, & totius corporis humi
ditates illuuięque incumbunt, & saburrantur. Iam pedes sua immobili firmissimæque
stabilitate corpori fulcimentum baculationemq; ut erectus homo persistat, præstāt.

a iij

Quæadmodum

Quæadmodum tellus manens immobilis (quæ ob id q̄ alijs stationis mansionisq̄ sit causa: estia uestaque nūcupatur) cunctis quæ mouentur: quo innitatur concedit. Est præterea illic cælorum numerus qui eximias vires inferioribus infundit. Nō desunt in nobis quatuor principalia uiscera cor scilicet & iocinus, & cerebrum, & prolifici testes mirificū principatū in tota corporis sorte obtinentia. Correspondet aplani cor nobilissimum uiscus. ut enim illius influxu subtracto: mox mundi machina corrueret: sic si cor aliquid pateretur, ne momēto quidē tēporis uita nobis staret. Quāuis hoc unum intersit, q̄ cælū & suprema illa corpora: non ideo lucē & caloris beneficium, & alia mille munera mortalibus impartunt, ut inde aliquid commodi referant, cor autem si membris alijs sanguinem elaboratum, & spiritum uitalem contribuit, magnam quoque ab illis utilitatem percipit. Et ueluti in uniuerso: quo quid in entium ordine nobilius est, eo supremo illi corpori proximiorē locum obtinuit: ad eum modum quo membrum aliquod in corpore nobilitate præstat, eo cordi uel secundum situm magis adhæret, uel per uasa totius corporis cōmunia illi magis connectitur. Quis illud intersit, q̄ illic uiliora à nobilioribus contegantur, in nobis autem quo artus magis præcellunt, eo inter corpus sub aliorum custodia reconduntur. Et ueluti sine omnibus suis partibus mundus constare non potest, ita nec carnem uel oculum, uel cartilaginem, uel pinguedinem, uel aliam quācunq̄ particulam corporis offendas, quæ se sola uitā sustentet. Et sicuti in ingenti illa mundi compage eadē sunt ortus & interitus causæ, quia ut inquit Plato omnia à seipso in seipsum, & agens, & patiens, & corruptionem, & alimoniam sibi ipsi sui ipsius præstans mundus ex arte cōstitutus est. Ad eū modum facultates naturales quibus uitam tuemur, si aut quod non oportet, aut minus magis ue q̄ expediat, uel trahant, uel retineant, uel alterent, uel pellant, nobis excidium & internitionem minantur. An uero propter mirificam partium posituram, & elegantissimum decus microcosmus potuerit homo appellari. Ut enim in grandi illo mundo nihil est, quod non pulcherrimo ornatu cōstructum sit (unde illi nomen impositum) & quod non mirificam bonitatem, sapiētiam, & potentiam opificis (quem demurgon uocant) non ostendat, ita in corpore nostro nulla est tam abiecta, & uilis particula, quæ aut melius construi, aut decentius collocari possit. Si enim solē præstantissimū & lucidissimum diei astrum uilissimo pedi conferas, nec illum præstantiori loco poni potuisse, nec hunc alia q̄ ea qua nūc positus est regione debere cōstitui, liquido cognosces. Ut enim ille si stationē qua nūc luna est occuparet, omnia radiorū iaculis urerentur. Aut si ad Pyroentis Phaetontis ue, hoc est uel ignei Martis, uel lucidi Iouis locū poneretur, omnia frigerent: sic nec pedi præstantior locus q̄ imus, ut toti corpori fulcimentū præstet, assignabitur

assignabitur: nec inferiorem minusue sibi aptam constructionem, & apparatus, quæ uel cerebrum, uel oculus, uel quodcunque aliud nobilium, pes est sortitus. An non propter has causas parui mundi appellationem homo commeruerit, cum æquo parique iure bruta quoque animantia, parui quidam mundi dicerentur. (quod nullus unquam uel mutire ausus est.) Sed quoniam ueluti in magna illa mundi uniuersitate, unus deus princeps & rector est, qui uolatilem (ut in Lyceo disputantes aiunt) currum impellens, totam hanc molem imperio regit, atque moderatur. Ita & in nobis intellectus & ratio præsidet, quæ sublimi solio & alta corporis arce (ceu quidam puppi in summa gubernator) residens, sceptrum tenet, & iura dat hominibus: quibus uitæ actiones functionesque exerceant, cuius beneficio in deos quosdam immortales, non iam caducos & mortales homines euadere possumus. Quamuis hoc sit discrimen: quod supremus ille mundi opifex & auctor separatus, subtractusque est. Nec si dicamus quod per omnia migrat, & quod omnia sunt deo plena, compita, & omne foris, (ut Aratus) abunde aut satis dicimus, quo infinitas illa quæ super omnia est, & cuncta complectitur, comprehendatur. At intellectus noster materiæ immersione non uacat, quamuis qui ingenue philosophantur, per continuam mortis meditationem: eum materia superiorem facere, & superas cuehere ad auras, semper enitentur atque cõtendant.

2 Cur omnia unius hominis gratia produxisse tam animantia, quæ stirpes, quæ quodcunque aliud est, natura fertur, cum multa uelut homini inuideant, illique insidias instruere, & necem parare dignoscantur? An omnia quidem parent, & iugum hominis agnoscunt, & si quæ repugnare uidentur, tandem profectu temporis imperio cedunt, ut in animalibus patet: quæ ab homine cicurantur. Est enim homo optimum animantium cunctorum, unica in terris origo cælestis, & diuinitatis imago. Semper autem natura quæ subtile & ignobilia sunt, propter meliora disponit. An uero omnia quidem (ut Hebræorum doctissimi quique uolunt) propter seipsa creata sunt, subsequutum uero est ex accidenti & secundaria quadam naturæ consequentia, ut nonnulla in hominis seruitia cederent. Unde nec solem nec lunam nobilissima corpora & animis præstantissimis prædita (ut Gal. & philosophi uolunt) unius hominutionis causa, summus ille opifex rerum condidisse reputari debet. Sed cum ad ornatum mundi cælique creauisset, quia bonitatem omnem excedens illa bonitas, sterilis manere non poterat, nec quicquam aliud æque ut bonum: sui ipsius diffusiuum & foecundissimum est. Secuta inde est orbis illustratio, & noctium dierumque singularum distinctio, ad hominum usum longe adeo conferens. Sic nec pisces undarum famuli ideo creati sunt, ut escas homini præberent, & deuorarentur, sed cum facti essent, ut ceruleos fluctus incolerent, contigit, ut a potentiore imbecilliores caperentur. Atque

ob id for-

ob id forsam cōtēdit Epicurus, nec oculos ad uidendū, nec aures ad audiendū fuisse creatos, nec alium deniq; sensum propter suas functiōes, (quia fuerūt sensus antequā sensuū munera aut sensatio fierent) sed productis illis consecutum esse (ueluti annuētibus diuis nec repugnātibus) ut usus sequeretur. Pari modo natura ipsa diuinæ prouidentiae instrumentum: multa in alios usus facta, ad alias utilitates cōuētere & transsere cognoscitur. Vt cum lingua ad percipiendos sapes facta, ad locutionē & dialectos abutitur, uel cum aerem & fuliginosa excrementa, quæ à corde per pulmones ad extra referuntur, ne inania & in cassum redirent, uocis concinnandæ materiam esse uoluit. Aut cum aerem qui ad cerebrum fertur, ad odores & defluxionum à cerebro expurgationem: etiam ex consequenti utilem accepit. ut artifices qui obseptas fistulas spiritu oris uehementer impulso, expurgare consueuerunt.

3 Cur cætera animantia in suo genere unicam persequuntur uoluptatem, homo autem uarijs & multimodis uoluptatibus capitur? An quoniam instinctu quodā naturæ feruntur, cuius opus (ut aiunt philosophi) ab intelligentia non errante dispensatur, & ad unum quippiam dirigitur. Itaque trahuntur illa, sequunturque uel inuita ducem naturam, & aguntur potius q̄ agant. Homines autem ratione & arbitrio uiuunt. quod cum in alijs atque alijs pro morum consuetudine sit diuersum, ideo suas quisque sequitur uoluptates. Verum omnium uoluptatum bonarum uir studiosus canon est, & norma, cui quod uidebitur iocundum & uoluptarium, id & bonā & honestam uoluptatem reputare licebit.

4 Cur Germani & qui loca frigore algida incolunt, quāuis uiribus & corporum magnitudine præstent, minimum tamen rationis obtineant, ut nullum pene cum ratione usum uel cōmertium habere uideantur? An quia calentiores sunt: quod ad stultitiam illorum facere plurimum possit. nam calor: insanias, deliria, & dementias efficere est natus. & Hippocratis filij non aliam ob causam q̄ quia multo calore feruerent, à comicis ut moriones derisui sunt habiti. An quia multo humore intus abundant, sanguinisque & carniū turba scateant, & excrementitio plurimo sint referti, quod discuti ob ambientis frigidam temperiē non possit, ut multo cæno submersa mens nequeat, quod sanum est, recto iudicio peruidere. sed in quodcunq; impetus atque libido iussere, prona defferatur.

5 Cur Amazonum populi mares inter se natos de articulant, luxatosque reddunt, dum articulos nexusque quibus ossa committuntur, suo loco dimouent? An ut ne defectionem parent, aut foeminis imperent, sed imbelles ob inertiam reddantur, uni semper assidentes loco, & coriariam aut fabrilem aliquā artē exerceāt, illæ autem cū uirilia sapiant, res tenere uolunt: masculisque & pro maritis mancipijsq; dum ta-

dum taxat abutuntur.

6 Cur Homero & Hesiodo antiquissimis & omnium optimis uatibus homines alphæstas nuncupare placuit? An quasi dixeris inuentiuos: quia hominum industria artes adinuenit, quarum ope hoc uitæ breue tempus quod uiuimus elegantius instruere possemus: penetramus in terræ uiscera. piscis qui uel sub imo gurgite natat, nostram non fugit necessitatē. alitem quæ præpete uolatu cælo se condit, aucupio ueniamur. et pennatam uolucremque auium reginam aquilam consequimur. delphinum maris incolam undarumque alūnum (qui piscium omnium perniciosissimus per mare sagittæ instar uolat) retibus implicantes cursu præterimus. Atq; hæc omnia artis ingenio. Pari rōne musæ a mosæ (quod inquirere significat) dictæ sunt, quia quærendo uestigandoque literarum studia inuenta & aucta fuerunt.

7 Cur philosophi maxime proprium hominis esse putant cōtemplari? An quia inditium ex sensuum dilectione capiunt, quippe eos omnes plus diligūt sensus, qui plura scire faciunt, ut uisum, q̄ plures rerum differentias ostendat. An etiam & hoc pueri plane demonstrant, qui tantum fabularum auditione tenentur, ut totos interdū dies (si sit qui narret) desidentes audiant, quāuis nudam dum taxat cognitionem sequantur. Ex quo non uulgarem coniecturam futuræ in posterū uirtutis, & ingenuæ cuiusdā indolis sollertes faciunt, si pueri mox fabulis cognoscendis adeo delectentur. An quia cæterarum uirtutum in quarū seminibus tota uita hominis negotiatur, quædam uestigia in cæteris animantibus reperire est. Non nulla nanque eorum artes quasdam faberrimo artificio exercent. Mellationis opus peragunt mirando ingenio apes. Prouidæ nimis formicæ cauent, ne hieme ueniente præmat inopia. nent fila tenuissimo stamine aeriulantes arachneæ. tepidos petunt grues secessus: lapillos ore gerentes: quibus proiectis sentiant, an ne super terras, an super æquora uolent. Sunt rursus in ijs quædā audētia, quædā fortia, quædā liberalia, pudibundus anser, est pia in parentes ciconia, leo fortitudinem ostentat, est superbum & arrogans animal iubarum pulchritudine equus: qui nunquam cum asina coire uelit, nisi turpitudinem suam detonsa iuba, ad fontis limpidum speculum recognoscat. Aliorum præterea proprium munus est natatio. alijs ut onera gestarēt natura indulsit. alijs præpetes uolatus: nonnullis pedum celeritatem. Hominis uero peculiare maxime opus est, non ut solem & astra sublimi aspectu intueatur, non ut cælum carneis defixis oculis spectet: (quod pisces quidam, & aues cum colla sensim retro detorserint faciunt) sed ut diuina entia, quæ uenerabilem dignationem maxime sortita sunt, assidua mentis indagine contempletur. quod si perpetuo facere posset: nihil uitæ obturbātibus negotijs, nihil obstaret, quo minus beatissimus prorsus

| sus censeretur. Nam si corporeis luminibus uidere suauissimum est: animi sensibus acute perspicere quod admirandum esse (inquit Aristoteles) putemus? An uero quia contemplando homo deo quod similimus redditur. Nam (si quicquid de ijs que sunt supra nos pronūciare audenter oportet) nihil aliud quicquid dii agunt: quod meditatur. Virtutes siquidem alias: quibus homines censi student immortalibus similes, deo assignare longe absurdum est. Versantur enim eae circa affectiones: et ex pluribus similibus actionibus: et non tam per doctrinam: quam ex proba educatione generantur. Diuinum autem impatibile est: et nec per mores bonos: aut honestam consuetudinem dii fiunt studiosi. Quin et uirtutes habitus esse electiui traduntur, electionem appetitus consultiuus praecedat, consulimus autem de ijs quidem quae in nobis sunt, sed quorum tamen est incertus euentus. Deus autem et deo quae contiuuo mentes assistunt: cum eas ne quicquid lateat: nec consulere nec eligere possunt, sed diuinae cuidam contemplationi eas (si licet) semper incumbere fas est. ex qua nec satiem concipiunt, nec fatigentur. tum quia organo corporeo non agunt, quod labascere in opere consuevit, tum etiam quia perfectissimum intelligibile: non excedentis sensibilis modo corrumpit, sed indies perficiat intellectum. cum nunquam totum ex integro capiatur. Contemplamur igitur, non quatenus homines sumus: sed quia diuina quaedam in nobis portio et particula est. Hoc tantum uicissim interesse uidetur, quia illi nunquam non agunt, quod nos interdum solemus. Ignorare porro non decet quod non quauicunque aut humilium rerum sed diuinarum contemplatio dici meretur, ex harum namque speculamine theoriae nomen apud graecos deriuatum est.

DE EORUM QUAE AD PHYSICEN
 pertinent. Sectio secunda.

 Vr Solis et Clymenes filium Phaetonta, petitis precibus currus consecutum, cum male per aethera ageret equos, deuiusque a Phoebi tramite orbitaque aberraret, paternasque temere impelleret rotas, traderetque terras incendio, mythoplaetae fabulantur, a Ioue praecipitem datum in fluium Eridanum, prospiciente, ne totus conflagraret orbis, aut aliqua caeli pars arderet, quem cum plangerent Heliades sorores, fletibusque rigarent ora, in populos candidas deorum consilio fuisse conuersas, quarum distillant lachrymae, in flumen subiectum, succinum helectrum uel purissimum fiat, quod si legas, ditissimus euadere possis. Absurdum enim quin potius impossibile hoc est, ut Phoebus ipse currus nonnumquam regat, atque moderetur, nonnumquam seu fessus deponat, sit quando alijs habenas

habenas, curamque illius mundi concedat, atque remittat, uel quod aliquando à uia
 recta diuertatur? An cometes quispiam, unusque ex crinitis sideribus, fuerit nobis
 hic Phaeton, qui cum plusculos menses, nedum dies, indissoluti integrique permanere
 in aere uisuntur, & consistere consueuerint, si quando dissipari, soluique contingat
 in auras, siccitates, squallones, immensus intoleralisque feruor, qua parte uis ea sese
 diffudit, consequantur. Atque cum tandem non amplius crinis appareret, cessaret-
 que immodicus ille calor per aethera diffusus, Ioue fulmen ei aculante, cōflagrasse cre-
 deretur. Nam nedum calores, sed & tabes, & pestes mortiferas, & tempestates, co-
 matas stellas efficere posse, satis constat. multa que tum signa tum inditia futuro-
 rum ex cometarum motione percipi, Porphirius grauissimus auctor testatur. Nā-
 que (inquit) si ad austri partes deferuntur, pluuias dabunt. si ad aquilonias borea-
 lesque caeli plagas tendant, siccitates denotant. si ad occasus praecipitentur, egre-
 giam anni constitutionem temperaturamque futuram porteditur. Sin ad ortus pro-
 rumpant, pestes, luemque tabesque, quibus ne quicquam manum medicam admoueas, pro-
 nunciant. Sic igitur Plutarchus chæroneus inter multa ostenta quae narrat quae
 diram Caesaris caedem: qui primus orbis monarchiam tyrannidemque est ade-
 ptus praecesserit, igneos scilicet uisos fuisse homines uolitantes, soliuagas aues in me-
 dium forum dilapsas, e famuli cuiusdam hominis militaris manu, ignis flammam eru-
 pisse: sed mansisse manum illam. uictimam quam Caesar ad aras mactabat cor-
 de carentem inuentam, solem pallidum toto eo anno post eius obitum, nulloque ful-
 gore emicantem, aut nitidum iubar habentem emeruisse, ut nec aeris crassitiem disper-
 geret, & fructus tepiditate destituti semicoeli producerentur, moxque defloresce-
 rent, & conciperent marcorem. tandem per septem continuas noctes ab eius morte
 ingentem quendam uisum conspectumque fuisse cometem constanter affirmat. ut cui-
 cunquam intelligere liceret, non fuisse deorum uoluntate peremptum, cum eodem se Cas-
 sius gladio: unus ex uiris coniurationis, ad Philippos campos iugularit, ab Anto-
 nio superatus, quo antea Caesaris latus perfoderat. An uero naturalius adhuc
 insistere fabulamento licet: si intelligamus nubium quasdam consistentias, à sole eri-
 gente in altum sublime ue eleuatas, & tam promptas accendi, ut Phœbeis incumben-
 tibus radijs, solis lumina perpeßæ, mox concipiant flammam, & exurantur, atque in
 suppositum solum decedentes, omnia perurant, & ignibus deuascent, quo ad torrida
 uis illa perdurabit. Sit igitur Phaeton nubes illa arida, igniumque tenax, quae à so-
 le ignita, magno impete iactata prociderit, terrasque exusserit. Hunc itaque primo
 solis perhibent natum, quia calore solis fuerint illae exhalationes eleuatae. Masculi
 autem proponunt, quia actiuus maxime & operosus ignis est quem ob eam rem ue-
 teres

teres theologi formam & speciem, marēq; ut tellurem contra foeminam & materiā cognomināt) Quia uero nō coalterno solis circulo proruperit nubes illa, cū discussa pelleretur in terras, ob id ab itinere deuiasse Phaetonta finxerunt. Et quoniam Phœbeis radijs exarserit, fueritq; turbinis instar deuoluta, fulmine perustum sibi fingere permiserūt. deinde cum cessasset, nec amplius moles illa disiecta perureret, à Ioue fulminis ictu extinctum cōmentantur. Et tandem quia siccitates diuturnas & æstus immodicos pluuiarum multitudo consequi magna ex parte consuevit, fleuisse & deplorasse sorores acerbū fratris interitum, mythologi sunt fabulati, quas etiānū solis natas dixerunt, quia utraq; exhalationes tam arsescentes & siccas. ex quibuis ignes, q̄ humescentes & madidas, ex quibus imbres proueniunt, sol suscitatur, & erigit, uentosq; idem nonnunq; cōmittit, & cessare interdum facit, secundum q; materiae dispositio patrocinator, ut Aristoteles ait. An uero Platonis secretiores aditus ingredi oportet, ut huius fabulae solutione abundemus. Triplicem nāq; animarum distinctionem tradunt, quasdam, quas nunq; tan dira cupido inuasit, ut ad generationis loca descenderent, sed apud superos & confinia sidera, & deos qui illis praesidēt, semper permaneant, nec quicq; desiderio teneātur, ut in imas has: & tetras, & caligine nigra obsitas terras deueniant: esseq; quosdam (ut sic dicamus) deorum praecursores: seu potius asseclas: & comites æquo passu incedentes, perinde ac satellites stipantes dominorum latus, atq; has deorum filias nuncupant. alias autem esse aiunt, quæ & si in sublunarem hunc orbem deuenierint, nihil illis tamen terrenæ faecis adhæsit, sed puras & immaculatas ab omni labe & contagio corporis sese praestiterunt. has & deorum & hominum filias appellant. tertias esse diffiniunt, quas ubi libido incesserit in corpora demergi, in generationis & corruptionis mutuo sese consequentium, regiones adiuerint, & nonnihil de uitijs corporeisq; passionibus & crassitudine foeditateque materiae (quæ ipsa turpitudine existit) contraxerint, & pollutionem subierint. hasque item non minus deorum filias uocitant, sed nothas & spurias, quæ genuinam pulchritudinem perdiderint. Esto igitur Phaeton una animarum particularium in generationem descendens, quæ solis ideo progenies dicatur, quia nonnullas animas Iouias, alias Martias, alias Solares, alias Lunares, alias Saturnias esse uolunt, secundū q; horum uel illorū deorum illis praefectorum naturam potestatemque referunt. Quid nāq; miri est, si trahāt aliquid animæ adijs qui illis praeficiuntur atque praesunt? cum & distantissimas plantas, & herbas, & animalia etiam quaedam, & lapides superiorum quorūdam peculiarium siderum uires & facultates efficientiamq; gerere conspiciamus, ut has solaris esse uirtutis, illas lunaris merito dicere possimus. refulget atque emicat in loto uis solis haud

lis haud dubie, qua & uim sideris sentire, atque cognoscere uidetur. oriente nam sole explicat & pandit folia paulatim, ita ut cum ad meridiem sol accessit, tota iam parula aperiatur. At cum ad occasus abit: atque recedit Phœbus: tunc iterum recludit & abscondit frondes, & in unam ueluti molem sese colligit. circumagitur tota die maluæ folia, solemque pronò uertice sequuntur: & solis beneficium sidus quæ possunt, salutant & uenerantur, ex quorum statu & conuersione, horas nubilo cælo, ante & post meridianas agricolæ comprehendunt. Pari pacto heliotropium ad solis semper radios conuertitur, unde & inuenit nomē. Helites lapis solem quoque aureo splendore emulatur. selinites lunæ in cornua curuata, sinuosa figura naturam reddit. Lunæ uero solisque coitus in uno Helioselino lapide non obscure dignoscitur. est & in gallo atque leone uis manifeste solaris, sed maior gallo: cuius uoce exaudita, mox fuga sibi cōsultat leo. Quis igitur neget aīas ips uel illis diuis præsidibus (quos Ephoros dicunt) atque sideribus, ubi per infinita temporū spatia permanserunt, affines magis esse atque congeneres? Sic itaque filius solis Phaeton diceretur, propter hanc quæ diximus affinitatem, quia scilicet esset de sorte ordine uel solari. Porro quod ad fulmen quod in eum fuerit conuibratum attinet, hanc habuisse rationem potest, quæ animæ cum descendunt, ut petant corpora, tunicas quasdam igneas secum trabant, & præcipue quæ inter eas sunt nobiliores, & longe præstant, quas tamen nonnunquam in media aeris regione deponant, aliasque induant crassiores: nonnullæ etiam ad tellurem usque ipsam deferant. ignobiles autem & curuæ, aereas, uel terreas, uel aqueas, & quasuis denique potius uestes quibus uebantur, assumunt. Sororum uero illæ lacrymæ hoc est animarum quæ eandem solis regionem inhabitant, solarique potestate pollent, non tam misericordiam, quæ corporum amore captus dilaberetur, uel quæ in sedē hanc tenebrarum insinuans sese commigrarit, indicant. sed prouidentiam quædam, qua consortibus & contribulibus suis prospiciunt, ut inter ea quæ uicissim & gignuntur, & intereunt inuolutæ, atque implicatæ animæ, sic corporum & rerum diligentiam faciant, ut ipse illibatæ incolumesque nulla cōtracta sorde euadant. Eridanus uero fluuius, qui labentem Phaetonta exceperit, nihil aliud quæ lationē lapsūque animæ in hunc generationis pontum gurgitemque demonstrat. Iam uero Plutarchus refert in una quadam insularum apud Britanniam quæ sacra putaretur, ubi subita tēpestas exorta esset, aut repentinæ pluuiæ ingruerēt, aut Iupiter tonaret ex alto, dicere indigenas solitos, peritos in hisce rebus, longoque usu assuetos, quæ meliorū quispiam defecerit. uocant autem meliores, animas illas præstantissimas (qualem inesse Phaetonti sermo insinuauit) quæ ubi proprii corporis gubernacula remittant, generationemque relinquunt: hos tantos in æthere motus cieri atque agitari, homines illius

regionis

regionis credunt, sibiq; persuasum habēt. Pari igitur exemplo descendētib; in corpora animabus, tale quidpiam accidere, & præsertim ijs quæ ingenuæ sunt, & nobilitate præstant, melioriq; temperatura (si sic fari liceat) & crasi constat, desperandum non est. Quas maxime ad tyrannicam uitam duci fabulæ crediderunt, q; diuis assuetæ cōuersari, & cum illis simul uniuersi clauum disponere, etiam hic ad apparentes currant potestates, & dominandi ambitione cuncta agant, & patiantur. ut quæ intelligibilis pulchritudinis memoriam agunt, facile formositatem quæ in rebus hysce apparet, arripiunt, atque consalutant. Obluionem tamen subire, fierique tum inmemores animas arbitrantur, cum aut per longa tempora apud nos extorres permanserint, aut nimis adeo in generationem fuerint demersæ.

2 Cur interitus & abolitiones rerum in orbe hoc generabilium & corruptilium contingunt? An propter asymmetriam inproportionem ue siderum & superiorū corporum quibus in uita gubernamur, & machina hæc ne ruat, & pessum eat, continetur. Vt cū sit Martis uirtus diuisiua, si quis sufficere & par esse possit, ad uim illam ferendam, hunc tuebitur atque cōseruabit, eum qui impar sit, oblædet. Perinde etiam ac si quis solem intentis oculis & incōniuentibus intueri sustineat, hic uitales & uiuificos Phœbi radios decerpēt, quibus uitam prolonget. at si media in luce (quod luciosis contingit, qui malum quod nyctilopem dicunt patiuntur) caligaauerit, nimioque fulgore præstringatur, non adeo salutē sed damnum, si insolatus fuerit, percipiet. An uero non tam propter incommensurabilitatem corruptiones eueniunt, sed quia figuræ & schæmata, & loca, & perinde etiam qualitates siderum permutantur & peruertuntur, quæ uel saluandi uel perimendi uim habent. An quia sic fieri diuina dispositio ordinari, ut in melius reformarentur: & pulchriori specie renascerentur. Nam omnia pereundo seruantur, & cuncta de interitu restituantur. semina ipsa nisi corrupta & dissoluta, fœcundius & fœlicius non surgūt: & lucem cotidie interceptam splendere fulgenti rursus lumine uidemus.

3 Cur cum multæ corruptiones & uastationes plerisque in partibus terrarum passim euenire cernantur, semper tamen homo, semper tellus, & elementorum singula, & deniq; species ipse incorruptæ permaneant, nec unq; tam ualida ingruat fortunæ tēpestas, ut omnes homines uel omnes equos dissipare ex integro queat? An quia ita mirifica dispositione naturæ ordo stabilitus & comparatus est, ut alteratis partibus tota illæsa perseuerent, & suum ordinem & datam stationem obseruent. Nā alterū horum contingere summa & omnis necessitas cogit, ut scilicet uel tota & partes habeant secundum naturam: uel utraq; præter naturam: uel q; partibus in naturali dispositione constitutis: tota male afficiantur, uel totis naturam seruantibus

seruantibus: partes nunc præter naturam existant, nunc secundum naturam, quod si tota & partes secundum naturam semper se habere uelis, peribit generationis uarietas, illudque etiam dictu absurdum consequetur, ut prima entium sempiterna: ultima & postrema omnium euadant, & efficiantur. Simili modo si præter naturam utraque affici ponas: generationis circulus neutiquam saluabitur. cum nihil constans & stabile sit: quod mutabilibus rebus: quæ continuam mutationem subeunt, similiter se habere concedat. Denique partibus recte habitis & affectis: ut tota naturaliter non disponantur, ineptum non solum est: sed etiam ex ijs quæ fieri nullis machinis, aut artibus possint. nam partes: ipsa tota cõsequuntur, & tota sunt collectiuam suarum partium. nec enim nostro animali moto, & proprio ordinem amittente, ut remaneat aliqua pars, quæ ad totius motum nõ cieatur, uel fines suos non excesserit, fieri fas est. Relinquitur ergo ut partibus modo à natura recedentibus, modo naturam seruantibus, tota ipsa semper & usque quaque genuinam sibi que debitam constitutionem tueantur. Pluris uero emeret atque mercaretur, nimiumque cuperet ipsa natura, ut partes quoque in æternum perdurarent. sed cum simul cum uniuerso perpetuo esse non possunt: nec pariter cum eo rem gerere sufficiant, fit ut ex rerum substantia repellantur, quibus omnino saluationem uniuersitas non inuideret, si ipsa ordine non corrupto simul sese protendere ullatenus quiuissent. Nec uero peruersas & degenerantes, ut maneat & persistat in orbe, possibile est. nam cum ordine careant, mox ut corrumpi cœperunt, omnino uilissimæ sunt redditæ, nullumque habent honorem: quem tamen non habere non possent: si in mundo permanerent. Deinde cum generatio & obitus propter figuras seu configurationes cælestes contingant, hæc autem nil aliud quam simulacra & imitamenta sint diuinarum notionum, notionem autem ab intelligilibus speciebus dependeat, à quibus ad species mundanas stabilitas & continuatio deriuatur. ob id propter immobilem diuinarum illarum specierum processum, semper simili modo rationes mundiales, quæ sunt in uniuerso, consistunt.

4 Cur oua in orbem curuata: mare longiora autem: foeminam edunt? An quia illa æquabilem calorem ostendunt, qui per omnes partes æqua se portione diffuderit. turbinata autem ob impotentiam calidi talia erupisse uidentur.

5 Propter quid non nisi per longa tempora, & ex longissimis interuallis magnæ quædam & subitæ corruptiones (quæ affatim fiunt) euenire cernuntur? An quia multa nimis concurrere & coire oportet, ut talis quæpiam corruptio cõtigat. Nam & patientium habitu in tunc cõmunem tunc priuatam, & agentium causarum cõspirationem, ne quod una corrumpit, alia impediatur & saluet (quid enim si quod unius corruptiuum sit, alterum cõseruet?) & temporum opportunitatem, & instrumentorum egregiam apparationem & materiam

aptitudinem adesse par est: quæ omnia in particularibus facillime, in communioribus difficulter & raro: corruptionibus conueniunt, & in unum coeunt, quod iustissima ratione fit. Nam ab eo quod corrumpi non potest, ad facile corruptibile, ut fiat transitus, nisi per difficulter corruptilia, operæ precium non est: sed cum tota nunquā corrumpantur: partes temere & passim internitiones subeant: restat, ut cōmuniores corruptiones, quæ uel per pestes per populum grassantes, uel famas, uel cōcussiones, uel inundationes, uel ignium exustiones fiunt, raro & difficulter eueniant, dum scilicet per lōga interstitia causæ remotissimæ, & disparatæ, longeq; dissitæ, mutuo in unā actionem concursant. quod dum accidit, fortunæ nonnulli attribuūt. cū hæc nil aliud (ut Proclus & doctissimus quisque astruit) quæ angelus sit, uel dæmon quispiam, uel anima in id munus delegata, quæ causas dislunctissimas in unum opus componat, atq; promoueat. Sed cū rarenter licet, populares & cōmunes illæ deuastationes cōtingant, eueniunt tamen nonnunquā. Nam & gētis, & urbis, & nationis per inde ac uiri unius, periodi sunt quidam & certi limites durationis constituti, quos præteriri & transgredi nulla ars sit. quidam longiores, alij breuiores inquit *Aristo.* ita enim rerum natura fert, ut nihil ortum sit, quod non aliquando occidat, ut non temere dici soleat, circulum esse rerū humanarum assidua rotatiōe sese uoluētē, & modo quos superiores habebat, deprimētē deorsum, modo autem qui erant inferiores, sursum deducētē, sic *Assyriorum, Chaldeorum, Parthorum, Medorum, Græcorum, Macedonum, Romanorum imperium & potestas* interijt. Enimvero enim ut singulorum hominum, ita & nationum, diffinita quædam ætas est, qua cōsumpta, tota gens perit. non aliter ac *Socrates & quilibet singularis homo, ut Glaucon uel Aristipus* senectute defecerūt & extincti sunt. solus est *Christianus senatus: quem dominus nunquā alio abiturus sibi, in æternam hæreditatem assumpsit.*

5 Cur cælum genitum nonnulli, alij ingenitum contendunt? An quia genitum quidem est, quatenus à primo omnium auctore deo, qui illud in entium sorte conseruat, continuo dependet. Nā cum finiti cuiuscunque limitatiq; corporis, finita & circumscripta etiam certis terminis sit uirtus: ut *Aristote.* docuit, hinc fit, ut infinito tempore mouere se, & suos conficere orbis cælum non possit, nisi talem uim assiduo recipiat. quam quia totam simul, affatim & euestigio complecti, & in sinus suos reponere nequit, merito indies, quoquomodo generatur, quia semper eget, ut is illabatur influxus: ut in temporis æternitate agitationem peremnet, & perpetuo ut contineatur, uirtutem exposcit, ne à latatione desistat, & interitui cedat. Ingenitum autem ideo appellatur, quia (ut aiunt) non habuit principiū sui ortus: ut oīs eorū qui non temere omnino sunt philosophati, schola ca-
teruatim

ternatim omnibus conferentibus calculum, asseuerare uisa est. quare inter se prorsus nõ conuenire putandi non sunt, qui genitum affirmant, & qui id pectore proposito negant.

6 Cur diuus Plato cum elementis loca distribueret, igni sedem & regionem propriam dare prætermisit? An quoniam ipsius sub orbem lunæ statio non est, quæ si aliqua esset, cum ipse cæteris, ut uisibilia sint, & conspiciantur, impèdat, ipsum utique uideretur, nec quicquid ab aere, longe dissimili existente, quominus ad nos eius species permearet, extingueretur. Vnde nec ignis elementum usque est ullum & totum, integramque consistentiam & constitutionem obseruans. Sed qui apud nos ignis habetur, materialis, generationi & interitui obnoxius est, & ab aere quem in propriam substantiam cõuertit, alimoniam sibi mutuatur. in ipsius uero aeris supremi & cælo cõtigni poris atque meatibus, qui propter affinitatem ætheri similimus est, ut eiusdem extremæ partes limphæ uicinæ, laticis naturam referunt: sunt quædam ignis minutissimæ portiones passim interfusæ, qui quoniam adeo dearticulatus non est, & tenuissime diuisus, uisum ideo latet. Si quod uero ignis elementum est, hoc in cælo collocare decet. Quod & ipsum ex quatuor elementis constare omnino fateri oportet: non utique ex grossitie & crassitudine illorum, sed ex summitatibus & eminentijs. quod & Hebræorū uetustissimi opinati fuisse uidentur, qui cælos Samaim: patrio gentis uocabulo (quod ignem & aquam sonat) appellauerunt. Nec enim umbras ex se ad superiora: astra remitterent, nec obtutus quominus ultra progredieretur, refirmarent, nisi telluris soliditatem & renitentiam sortita forent. nec rursus conspici possent, si ignem in cõstructionem non admitterent, cuius officio omnibus illustrationis (ut cernantur) usus præstatur. Nam nec igni naturalis crematio & combustio est, sed ut uisibilia omnia faciat, quibus immiscetur. nec rursus telluris proprium munus est, grauitatem dare, sed firmitatem & soliditatem. nec ignis iterum peculiare opus est, ut sursum tendat, sed eius qui in materia submersus iacet. Est itaque in cælo ignis quædam portio, quæ illum conspicuum facit. est terræ quoque sua particula quæ stabilitatem præstat. est aquæ nonnulla pars ad partium cõiugium & unitatem optimam accommodata. est denique aeris uapori quæ similima portio, quæ illum transparens & undique perspicuum & conspiciendum reddit. Sed nec omnino prorsus ab hac sententia alienus Aristoteli putandus est, qui quod sub cælo substet, pyroides, id est igneam formam referens uocat, nam cum hij omnes particulares sint ignes, & quod igneum est, ignis non sit, locum quendam sepositum (qui alius a cælo esse non potest) in quo ignis elementum, non secundum mutationem continuam, sed secundum substantiam consistens, sit reponendum, omnino apponere cogetur.

7 Quare est q̄ duo hæc elementa, ignis & aqua maximarum ut plurimum corruptionū sint causæ, terra autem & aer non ita? An quia hæc cognata & affinia nobis sunt. nam & super terram, pedibus ingredimur, & aerem continuo respiramus nobis familiarem: in eoq̄ uiuimus. Vel quia ignis actiuam ualde, & uehementē qualitatem obtinuit, q̄ aut aer, aut terra. aqua uero bene mobilis est & propterea non difficulter subintrans, & crassior est q̄ aer, adeo ut non protinus prompte patiatur. aer autem & si de facili mobilis, non tamen difficulter exoluitur. terra autē sua grauitate immobilis persistens, nō potest alterare corpora. An uero id in causa putandum est, q̄ ignis & aqua non ipsa prius affecta, sed uiribus integris nos afficiunt. aer uero prius putrescit, & patiatur, q̄ pestes afferat. terra prius, ipsa debiscit & funditur, q̄ subito homines deuoret. Quia igitur illa simul q̄ patiūtur, & priusq̄ in nos agant, remittantur. ignis autem ingrediens, aqua propellēs, in nos operentur. hæc quidem propiori exitio sunt: illa minus dānosa. An quia ignis & unda qualitates actiuas in summo obtinent, hæc uero patibiles.

8 Cur qui altiora loca incolunt, facilius pereunt, q̄ qui humiliora & uicina mari? An id uerum absolute non est, sed de corruptione quæ accidit propter siccitates, & exustiones, aerisque ardores, haud quāq̄ est dubium, quin ita contingat, quia non possint illuc anathymiasēs seu uapores ab aqua eleuati pertingere: propter grauitatem deferentem. Contra autem euenit: quando terras alluione & cataclysmo baptizari & periclitari contingit. ij enim ocys pereunt, qui in locis humilioribus degunt.

9 Cur inter terram & ignem: aerem & aquam summus ille rerum opifex media collocauit, cum unico medio potuissent fuisse ligata? An quoniam corpora sunt solida, quæ non nisi duobus medijs connecti tempus est. (ut Plato est philosophatus) Quod in numeris cōstat, in quibus qui plani & superficiales sunt, uel uno tantum intercepto medio copulantur. ut nonus & .16. duodenario, & .18. & .32. uigessimo quarto. qui aut cubi aut solidi appellantur, duobus indigent omnino medijs: quibus ceu arbitris intercedentibus inter se coniungantur. ut .8. & .27. tum duodenarius, tum .18. numeri cōmittunt. Et .24. & .192. quorum alter solidus est ex binario, ternario, & quaternario, alter item solidus à quaternario, senario, octonario, hijs duabus copulis, scilicet quadragesimo octauo, & .96. ad inuicem ferruminantur. Si qui autem numeri & cubi fuerint pariter & quadrati, unum & duo media obtinuerunt, unum quatenus plani, bina, in quantum cubicam rationem habent. An quoniam tot fore numero elementa opere pretium est, quot sunt primæ agentes qualitates, quotque earum possibiles permisceri sunt paritates.

Scholiū. Non absolute accipiendum est, quod hic dicitur: Quadratos números unico tātū nexu cōiūgi, sed ita intelligi debet, q̄ illis uel unum tantum medium ceu uinculum quoddam sat sit, ut connectantur. Nam si inter eorum numerorum radices fundos ue: nullus terminus intermediat, unicā dūtaxat copulam numeri tetragoni habebunt, eam scilicet quæ ex ductu unius fundi in alterū cōficitur. Si uero inter radices proportio intercedat, duo quoq̄ uincula eos numeros colligent: quæ ex ductu extremorū in medium terminum: ipsiusq̄ medij in seipsum; prouenient. ut nouenariū & decimum sextū duodenarius dūtaxat copulat. quia. 3. & 4. illorum auctores: nullo medio coniunguntur. 16. autem & 81. quadrati à nouenario & quaternario, tum. 24. tum 36. & quinquagesimo quarto inter se coeunt: q̄ radices senarij interceptione conueniunt. quāq̄ & hij ipsi trigesimo sexto abunde copularentur, qui ex tractu unius radicis in alteram consurgit. Vtrobisq̄ enim dupla sesquiquarta proportio reperitur.

10 Cur ignis elementum in suo loco naturali positum, tamen assidua uertigine raptatur? An quia omne quodcunq̄ in sua sede collocatum est, uel ex toto quiescit, uel circulo fertur. quo motu, quāuis partes situm permutent assidue, totum in eadem statione perstat.

11 Cur magnus aliquando lapis cælo dilapsus fuisse potest? An quia defluxiones siderum aliqua cælestiumque corporum, quæ (ut putat Anaxagoras) grauium & frigidorum mixtura constant, sed primi orbis rotatu à casu prohibentur, maiore uel impellente ruunt, & præcipientes aguntur in terras. An quia igneus quispiā globus terrea mole grauatus, crassitiemque concipiens, magno impete procumbat, atque deferatur. An quia aeris cumulus amplior collectus, dum conuerti in ignis orbem gestit, longe præcipitatur, & tanquam ab hoste contorquetur atque eiacular. An ocyus quia uentis hinc inde magno tumultu flantibus, excelsorum montiū portio aliqua abstrüpat, quæ turbinis modo in cælū sublata, rursus iactetur, & pessum feratur. Vnde nunq̄ lapis cælo ingens cecidisse dicitur: quin aut crinitum comptūq̄ sidus, aut ignita nubes, aut ignes quoquomodo per æthera discurretes, per multos ante dies apparuerint, quæ in flamina copiososque flatus abeuntia, atq̄ dissoluta, tantos excitare uentos potuerunt, ut à rupibus præcelsis, quales multæ uel cælum tangere cacumine uidentur, petram absinderet. Nec cuiquam mirum uideri hoc debet. Nā uetorū uis tanta, ut nisi clausos Aëolus carcere duro coherceat, quassare rates, medio in mari naufragia committere, nauigia demergere sub gurgite, ingentes stipites sternere, diruere moenia, pontum peruertere, fretum ponere uel tollere, & alio telluris conclusa mundum temere concutere, & denique omnia raptare secum passim & impune conspiciantur. & Boreas hinc adamasse uirginem

orithiam traditur, quia in montis uertice prospicientem deiecerit ex alto.

12 Cur magna aliqua ui agitato aere, alites superuolitates, nonnunquam præcipites in medios coetus ceciderunt? An quia aer ruptus disclususque atque diuulsus non præbuit auibis stramentum, quo se sustinerent. An quia magno ictu uiolentaque latione como tus: tanquam a sagitta percussas uerberauerit, atque præcipites dederit. An quia aeris unda fluctusque in orbem iens rotatas impulerit, atque circuegerit, ut magno casu corruerent. Hinc in Panagyricis cõtionibusque hoim, quod multi spectatum cõfluunt mortales, coruos lapsos cõcidisse accepimus, succlamantibus cunctis, atque plausu boatuque cælum complentibus, quales in magna turba, uulgi clamores ire et attolli consueuerunt.

13 Cur fulmina, fulgura, et grandes interdum lapides in magnum potius mare cadant, atque procumbant magis quam in alias subiectas cælo plagas? An quia magna eius pars sub æquidiali ambustaque cæli regione supposita est, plurimumque eius feruenti zonæ subijcitur, cuius ignibus atque ardoribus illa proueniunt.

14 Cur cum ignis calens sit et aridus, telluri quæ mole, situ, locis, et grauitatibus, motu, maxime igni contraria est, non oppositas qualitates contulit creator? An ocius sic Aristoteles fuerit opinatus, qui tum frigidam tum siccam dictam esse terram. Forte autem, me indice, probius hac in parte huisse se Platonicos sentiendum est: qui igni partium tenuitatem, acuitatem figuræ substantiæ ue, qua subit omnia et penetrat, et bonam mobilitatem distribuentes: tribus ex diametro (quod aiunt) oppositis, scilicet immobilitate, hæbetudine, obtusitate ue, et crassitudine partium telurem determinat. Inter quæ aerem et aquam interposita: illum quidem tenuium partium, et hæbetem, et bene mobile esse diffiniunt. hanc autem partium crassitie, et obtusitate, et bona latione circumscribunt. In quibus liquido est uidere: ut contraria maxime sint contraria. utque duobus medijs corpora solida copulentur. quorum mediõrum unum quodque cum proximo elemento duas qualitates communes habet. Ut etiam in medijs cubicorum numerorum contingit, quæ a proximo cubo finitimoque, bina singula latera, a distantiore unum assumere dignoscuntur. ut duodecimus, et decimus octauus patiuntur, ex quibus ille ex duobus lateribus octoni, et unico uigessimi septimi: hic autem ex duobus uigessimi septimi: et uno dum taxat octoni cõficitur.

15 Cur Nilus æstate augetur? An quia solutus et ueluti exuudas regurgitansque ab imo sursum referuere et scaturire cogitur? An quia niuis liquefactis ab Æthiopiæ ora pfluentibus icrescat. An uero neutra earum rationum cõuincit. Quid enim ipsa faciat terræ rare factio, ut aqua sursum pellatur? et quomodo a meridionalibus terræ plagis: a quibus Nilus fluit, niues deriuari posse sit credendum? An quia imbres multi et torrentes ab antocis aduersa tellure inhabitantibus uenientes, inundare

inundare Nilū faciunt. Nam illi non eadem simul agunt tēpora, nec pares aut aestates aut hiemes habent. An illud quoq; huc pertinere sit arbitrandum, anniuersarios uētos qui Etesiae dicuntur à græcis, cum in Lunæis montibus, qui propter altitudinē suam hanc nuncupationem habuerūt, & in quibus Nili esse fontes feruntur: fuerint impliciti atque detenti, propter egregiam sublimitatem, ne ad ulteriora procedant, ibidē totis uisceribus seu ilijs atq; cauernis mōtis recipi: atq; cogi, & densari, & magnos facere aquarū defluxus: à quibus deinde Nilus totis uorticibus impleatur.

16 Propter quid aqua calci infusa calorem illius adeo excitat, ut manū quin urat, sustineri nequeat? Vtrū quia in calce multus calor delitescat ab ignibus acceptus, dum in caminis decoqueretur, qui per contrarij contra è regione stationem (antiparistasin uocant) ab imo in occursum emergat, & ebulliat, uigoremque acquirat, & nanciscatur, ut uiribus collectis humorem contrarium inuadat. An uero quia obstruit & occludit calcis humor meatus, ut obseptus & obseratus intus calor eferuescat, quia anhelare non detur. Perinde ac ollæ quibus si operculum apponas: mox spumantē totis labris exundant, & effundunt humorem.

17 Cur cum in Britannia margarita ferat Oceanus, fusca & liuentia gignantur? An quia ut quidam arbitrantur, carent arte legentes. Nāque in rubro mari uiuentia atque spirantia saxis auelli, in Britannia uero prout expulsa sint, colligi. An uero quia deest illis margaritis natura. Locorū enim proprietates multum rem uariare & permutare possunt. mali persici fructus in Perside esu letalis, in Aegyptum translatus, grato sapore mensas secundas commendauit. Amat telluris uitia capparīs, nec cultis (quamuis multi tentarūt) prouenire potest. ruta iuxta ficum consita, lætius atque foelicus prouenit. & omnia iuxta regionis morem qua sunt nata, uel deteriora sunt, uel bonitate præstant. Omnia in india maiora & meliora multo gignantur. Atque hoc ego esse in causa facilius crediderim, quam deesse hominibus auaritiam, qui tot iam seculis nihil reliquissent intactum, si non fuisset futurus eorum inutilis labor.

LIBRI PRIMIS SECTIO TERTIA CONTINENS problemata de mero, temulentia, uenere.

Vr ferme omnes qui literarum sacra sunt uenerati, uino in primis dediti fuisse deprehendūtur: ut de Ennio, & Catone, & Homero, & de Zenone ferunt, qui ut lupini aqua persusi dulcescerent, ita se mero exhilarari aiebat? An quia cæteris uoluptatibus spōte sua abstinentes, ad hanc unam confugiunt. An ideo uates quidem mero indulgent, quia frigidū & humile nimis futurum carmen sperant, nisi Bacchico furore concepto, quem ue-

locem & perpetem esse equum in carmine narrant, animos diffunderent, quo grandius aliquid loquerentur, cum hærent in uersu. An quia Bacchicus liquor ad furores agitatur, & uates interdum furijs correpti aguntur: cum totum deum pectore rapiunt. An quia nunquam abstrusum & conditum uerum in abdita maiestate rerum, deprehenderent, & alijs libere ederent, nisi affatim merum epotarent, quod condita aperit præcordia, & in quo ueritas est iuxta parcemiam. An quia frigidum & uentriculum, & sanguinem, ex diuturnis studijs inter uenas habuerunt, quem calefieri omnino oportet. An ij omnes tandem multam adustam atram bilē, ex laboribus quibus se in studijs macerarunt, congeserunt, cuius & caligo tetra, & crassitudo, & glacies, nulla æquè re alia quam uino uincitur & expugnatur.

2 Cur multi præ cæteris sunt uini potiores & aquarum pocula reformidant? An quod ij tales frigidam à natura temperaturam sunt sortiti. Frigidum autem calefieri desiderat, quod uinum maxime præstare posse uidetur. quippe quod cum feruentioris sit naturæ: celeriter uim suam exerat, & transfundat in corpus, quam ob causam tum serpentes, tum homines atrifellis algore uexati, bibacissimi, uinique præter modum sunt appetentes, nimirum argumento frigiditatis. An rursus id esse in causa assignare oportet, quod aliqui propensores in bacchi calices ferantur, & caliditate ingenti atque feruore bullientia præcordia habeant, calor autem etiam ijs quæ suæ naturæ sunt cognata uehementissime afficitur, pronusque inclinatur. Vnde & Alexander in uina fuisse traditur delatus (ut binos interim dies cum noctibus edormiret, quantum scilicet sufficeret, ad despumandum, & decoquendum phalernum) quem sane corporis multa caliditas, tum bibacem, tum iracundum etiam reddidisse, illud arguere potest, quod ex corpore suauissimum quid spirabat, & illius os mira quædam fragrantia continebat, & totam carnem, (ut Aristoxenus prodidit) adeo ut cuti uicinas interulas, lineasque tuniculas, (chitoniscus dicunt græci) redolentia compleret. cuius sane non alia uidebitur esse causa commodior, quam corporea crasis nimis ardens & ignea existens, quæ dum depascitur humorē putredini aptum, & concoquit succos in corpore contentos: odorem & fragrantiam commendat. Vnde & calidissima orbis terrarum loca, quia in eis sol humidum excernat, ubi per superficiem corporum se tulerit, (quod quidem materiam esse putrefactionis certum est) multa & pulcherrima aromata progignunt, ut costum, cinnamomum, piper, castias, & alia multa id genus. An uero id esse in causa existimemus, quod tenulenti aliqui insigniter reperiantur, quod uinum a pueris haurire & ingerere coeperunt, quare nihil mirum si male instituti, & praua consuetudine, malisque moribus ab initio imbuti, tales per reliquam ætatem euadant, moresque imitentur, qualescunque à teneris annis imbiberunt.

Nam id

Nam id nemini ambiguum fore opinor, maximam partem uitiorum quæ tabem & perniciem, animis afferunt, non à primordijs insitam, sed inde ex educatione fuisse cõ nutritam, cui quis infans assueuerit. Adeo à teneris insuescere multum est.

3 Cur uinũ alios inebriat alios nõ? An quibus caput ualidum est in quo rationis uis, tãq̃ in muro quodam arceq̃; excelsa dominatur, ij meratioribus propinationibus uti possunt. At quibus uel ualetudinis ratiõẽ, uel sponte naturæ imbecillum est, aut qui articulorum nexus imbecillos obtinent, aut dolore affectos, uel quoquo modo suscipere paratos: ijs nisi dilutius ebibant, & mens præuertitur, & ebrietates incidunt, & à mero offenduntur. Nec quicq̃ facile magis reperias, quod illis æque ac uini haustus officiat. Vnde Ennius ipse pater, dum pocula siccat iniqua, & nunquam nisi potus, ad arma prorumpit dicenda.

Hoc uitio tales fertur meruisse dolores.

Quod & epigrammate significatum est.

Ex Venere & Baccho, qui soluunt robore membra,

Filia producit deneruans membra Podagra.

4 Cur uinum quod in medio natat, mel quod in uno sidet, oleum quod in alto fluitat longe antecellunt? An quia uinum quodcunq̃ in fundo subsistit, crassiusculum id fæculentumq̃, & uapidum est, quod uero in summo defertur, ab aere circũstante, & potissimum si calidior sit: afficitur: & à sua natura permutatur. Vnde & agri colæ dolia humi defodiunt, atque recõdunt, & cellas uinarias ad aquilonem obuertunt, ne ab aere prompte patiatur. Quod autem in medio est, nec crassitie fæcis præditum, nec ambientis iniuria alteratum, haud immerito præstantius est. Ad hæc fæces (quas floces antiqui dixerunt) sunt tãq̃ acies roburque uini: & uicem radicis obtinēt. Vt autẽ radici truncus propior, crassior corpulētiorque est, & ueluti quia uentriculo proximior ubi cibi conficiuntur, obeso turget omento, popa ueter, præq̃ adipe & pinguitudine pinguis aqualiculus tremit: ita & medium ob eam causam bonitate præcellit. Et tanquam radice abscissa, planta uiuere nõ amplius potest, & sua sede diuulsa arbor exarescit, ita & uina si à fæcibus quæ fulcimentum præstant, elutrientur: inque alia uasa transponantur: franguntur atque castrantur, & mulieribus potius q̃ uiris bibendo sunt apta. & in saccos transfusa amittunt uires, & effœminantur. Porro mel quod suis ponderibus libratum in inum descēdit, ideo magis probatur, quia ponderosissimũ esse arguitur, quæ in eo exumia bonitatis præcipua est nota. Oleũ autẽ quod in supremo bullit omnium optimũ est, quia aeri magis proximatur, cuius naturæ est. quod inde patet, quia in aqua innatat, & fomenta igni & commodissima pabula suppeditat, quantumq̃ in eo excrementitium est, ab aere pro-

PROBLEMAT. ANTO. LOD.

ximo emungitur & emulgetur.

- 5 Cur uina alba omnia ut plurimum austera sunt & acerba? unde non tam sanitati tuendae accommodata sunt, quae urinae ciendae uel proliciendo sudori. quae si quae uina & dulcorem & crassitudinem habeant, mox ea & nigra sunt & atra. nullum uero dulce fere album. An quia aquea sunt: multumque excrementitiae humiditatis habent, cum-
 Et autem talia insuauia, & minus mollia deprehenduntur. Quae obrem qui uinum dulce parare moluntur, multo ante insolant, uias ut calor humidum superfluum depa-
 buletur. eademque ratione origanum inicitum in uini dolia amphorasue uinum dulce effi-
 cere potest. quia humorem superantem depascitur. An uero quia tenuia sunt: dulce
 do autem cum fiat humido diligenter subacta, atque pertrito pertractato ue, pulchreque
 cum sicco recomixto: substantiae mediocritatem exoptat.
- 6 Cur si uel ex uino albissimo defrutum confitatur nigrum id redditur? An quia
 humidum aqueum super excrescens sufficienter decoquitur, & partes ad inuicem per-
 miscentur, unde & praeter atrum colorem crassitudinem indipiscitur sapa.
- 7 Cur lac quibusdam in uentriculo acescit, quibusdam autem in nidorem conuertitur?
 An quia natium calorem nonnulli imbecillum habent, quidam uero ualidum.
 Cum igitur lac non sit adeo decoctum, quod deceat, sed parum adhuc quidpiam defi-
 ciat, ut exactum dulcorem nascatur, illis qui frigent acescit, quia nequeunt appone-
 re, quod deest, perinde ac ut euasis emulsum est: uel tardius, uel serius acido sapore
 danatur. At immodice calentibus per ructus digeritur, & in nidorem abit: unde
 Hippo. eius usum tam febricitantibus omnibus, & caput dolentibus, quae in quibus
 excrementa subeunt biliosa, defendit.
- 8 Quid est quod mel nunquam in acorem permutatur, in quibusdam uero in flauam bilem
 superaddit? An quia acidus sapor ab imbecillo calore puenit. At mel ex calido
 temperato dulce euasit, ut non iterum acescere possit. Illis uero qui suapte natura sunt
 calentes, in bilem uertitur, quia quod dulcedine est praeditum, in amarorem tristem
 transit plus satis decoctum, namque si mella igne percoxeris, amara efficies. Calidis igitur
 mel noxium est. illis uero qui uel ob aetatem uel temperaturae uitio, perfrictionibus
 sunt obnoxij, commodissimum est, eiusque frequens usus commendatur.
- 9 Cur seniores aetate facilius longe inebriantur? An quia plus sibi inuicem de te-
 meto, & meratius propinant, ut corporis habitum frigidiores contemperent. An quae
 eorum calor imbecillus nimis est, & facile a uini calore uincitur, & suffocatur, ut
 cum multa lignorum strues inualido igni cuiuspiam superponitur. Corpora autem ua-
 letiora, tum uina fortia & meraca, tum lationes uehementes innocentius tolerare possunt.
- 10 Cur uina in locis frigidis & ad uersam expositis melius conseruantur? An non
 omnia

omnia quidem hoc patiuntur, sed ea dum taxat quæ imbecilla sunt. Hæc namq; à sole per meridiem decurrēte transmūtantur, & acida fiunt, uertunturque in acetum, in quo naturale quidē calidum abiit: & exhalauit. asciticus autē calor ex putredine remansit. Vina autem quæ uirū magis & neruorum habent, ut sunt ea, quæ græcis appellare uinosa mos est, tum melius habent, si insolentur, quia sic mitescunt, tū si ad ignium clibanos ponantur, melius decoquuntur, & multam suauitatem acquirunt, & quāuis per mare longis iactationibus deuehantur, à ualidis motionibus nequicquam offenduntur.

11 Cur homines calicibus epotandis dediti: minus ad res uenereas sunt apti, ut de Alexādō in historijs narrāt? An quoniā genitura horū qui abūdius mero utitur, nimis humecta est, & aquosa & diluitor redditur q̄ ut ad foecūdādū cōueniat.

12 Cur qui rem ueneream exercent, linguā extra emittunt? An quia tum ad inguina & colem linguamq; ab arterijs naturali quodā consensu, uel propter cogitationem uehementem, uel etiā num uoluntario, flatuum multitudo delegatur: quæ cum rara sint, & spongiarum modo fungosa, grandioresq; arteriæ q̄ in reliquis partibus in eis reperiātur, facillime ingesto intusq; delato spiritu replentur. An uero nō ab arterijs is flatus præcario decernitur: sed ipsamet undique attractrice ui coadiuta, uentosum illum spiritum, siue ab arterijs, seu à quibusuis particulis, passim mutantur. unde distendi & in meatibus dilatari eas particulas consequatur.

13 Propter quid quidā hoīes nunq̄ liberos tollunt: nec foeminas implent semine foecundo? An quia in frigentibus immoderatus uel humentibus non excoquitur genitura: in calentibus plus nimio pertorretur, in sicciorebus adeo uirus genitale omnē humorem absumptum habet, & aridum est: ut dilatari atq; deduci nō possit: quo nihil minus semini adesse oportet: cum nunq̄ conceptura sit mulier: nisi semen per bulgam, eiusque interius late patens æquor oblinatur.

14 Cur quædā foeminae steriles euadūt: & nūquā concipiunt? An quia quæ uteros frigentiores habent, multum pituitosum succum congregant, qui conceptionibus aduersatur, & masculi intus susceptum semen refrigerant, & ferme totum corpus frigore dānatum (per inde ac uteri) obtinent, quæ uero calētiores, uel sicciore, muliebres locos possidēt, totam alimoniam absumūt, qua debuit ali conceptus. At quibus humiditas immodica uteros occupauit, non foecundantur, quia maris semen extinguunt, & suffocant multo humore submersum.

15 Cur quidam quibusdam iuncti non suscipiunt natos, alijs uero si cōmisceantur, suscipiunt? An quia ij qui uehementem aliquam dictarum primarum qualitātū obtinent, fieri nō potest, ut similibus admixti generent. sin autem adhæreant illis, qui

contra

contra affectas generationi destinatas particulas obtinent, fieri potest, ut qualita-
tis immoderata contemperetur, & liberi procreentur. Sapius namque contingit uiri
genituram frigidiorē, in utero contra affecto calescere, & calentiorem, ad medio-
critatē & temperamentū duci. & sic de alijs eodē modo sentiendum. Vnde optima-
rū pronubarū officium uult esse Plato in Theæteto, ut noscant, quos quibus maritos
collocent, & quas nuptui tradant, & ut quam commodissima ad generationem cor-
pora coniungant.

16 Cur uino infuso radicibus & maxime proprio uitis exarescit? An quoniam
uinū est maxime excalesfactoriæ potestatis, uitis autem radix imbecillima & mollis
est ex omnibus lignis, atque id circo à uino lædi potest, ut enim robustis & ualenti-
bus pdest, ita etiam imbecillis & teneris officit. Hinc apud Lacedemonios infan-
tes primum natos, mero lauare consueuerunt, & qui uim ferre poterant, hos ale-
bant, ceteros exponebant.

17 Cur urinatores oleo affuso in imis gurgitibus perspicere possunt, & cessare
facere etiā tempestates in mare proiectū oleū creditur? An quoniam multo lentore
participet, & perspicuū sit, & leuorē obtineat, & aquarum motus sistere facit, cū
autem constiterint, & quieuerint, melius reddere & reflectere imagines possunt
instar speculi. ita in undis nāque contingere cernitur. Nam cum quiescunt & con-
sistunt, propter transparentiam solis lumen & simulacra rerum in eis perspiciun-
tur. cum autem perturbantur, aut uehementi motu mouentur, omnia ita sunt con-
fusa, ut nihil in eis subinde uideri possit.

18 Cur in paleis, cum sint calidæ: niues ad æstatem conseruari possunt? An
quoniam concoctrice facultate polleant, & superfluum humorem exhauriant; &
per halitū digerant. quod autem reliquū est, magis concrescit, & congelascit, &
induratur. Ita etiam niues subide generari solent, cū scilicet uī frigoris imodica aqua
coagulantur & coguntur. Vnde etiam aquas ex niuibus insalubres censent: quo-
niam per concretionē subtile omne quod erat, abierit in auras, & solū remanserit,
quod erat faculentum & crassum.

19 Cur aqua potores uisu acutissimo pollet? An quoniam uinum capiti no-
cet. unde & uinū à ui: & temetum quod mentem tentet appellarūt. Vt enim intestinis
& uisceribus sit salubre, ut inquit Hippoc. cum meratius & uinosum est, ita ce-
rebrum, & caput pulsat, membranasque distendit, & magnā omnino agitationem in
corpore facit. Vnde quā plurimi halitus & uapores sursum eleuantur, à quibus cū
menti obuersentur, & ratio peruertitur, & oculi similia suffusorum passionibus
patiūtur. Quocirca: ijs qui in tranquillitate & quiete animū cōtinere uolunt, uinū
exhibere

exhibere non decet. Ita & Demosthenes per uitam à uino abstinuisse fertur, ut uigilem, & acrem, & magis perspicacem mentem obtinere posset.

20 Cur flumina tantum in summo non etiam in imo congelascunt? An quoniam extima superficies aëri contigua est, cuius contactu atq; uicinia facilius alteratur. Aer nanq; cum tenuis sua natura sit, mox tum ipse à frigore patitur, tū cætera cōsimili modo afficere potest. interna cum aëris frigora non sentiunt, nihil mirum: si non concrecant. Huc adde quod calor intus collectus, ut pote oppilatis & obseptis poris: per quos diffilari & digeri posset, fundit & fluere facit humores. nec tantā frigiditatem admittit, quanta ad concretionem opus est.

21 Propter quid in Germania flumina adeo cōgelantur, ut securibus & ligonibus abscondantur, & plaustris etiam præteriri possint? An propter exceedētē frigiditatem: cuius uicinia superantur. An uero quoniam lente currunt, & tarda, non rapida, nec citata latione deferuntur, itaque cum cunctentur, facilius cōcrecant. cætera concretionē nō sentiunt propter rapiditatē sui motus, sunt enim rapidiora.

22 Cur pueri magis, q̄ ij qui in prouecta ætate sunt ad concubitum sunt promiores? An quia meatus obtinēt angustos, qui facile tentigine præstringantur. An quia penē habent breuiorē, qui uel modico & leuissimo flatu attolli & erigi possit.

23 Propter quid abortus mammarum gracilitas præcedere consuevit? An quia si propter alimenti defectum, tales euadant: foetū periturum inopia necessum sit. si uero uel ob boatum ingentem, uel excandescentiam, uel mæsticiam, uel erisypelas, uel phlegmonem in utero, uel casum ex alto, abortum fieri contingat: etiam ubera gracilia antecediūt, quia disruptis acetabulis cotylidonibus ue, quibus cōceptus utero præditur, & adalligatur, dolores sequi operæ precium est, quo natura sanguinē & spiritus emittere consuevit, quibus ubera destituta ob cōmunionē, attenuētur oportet.

24 Cur masculus conceptus in dextro uteri alueo ut plurimum gestari consuevit? An quia propter uiciniam epatis calentiùs semen est, quod in eum sinum deriuatur à dextro dydimo, per cornua & uteri antemnas.

25 Cur balneæ calefactos quidem à sole uel exercitio quodam ualido infrigidant, excalefaciunt autem frige factos? Vtrum quia calent & humescunt satis, ita ut humore quidem siccitates & squallore contemperent. quo facto calor humectetur, & mitior ceu rore asperso reddatur. suo pte uero calore frigoris iniurias uindictant, nō alia sanē ratione q̄ caro humens & calens (ut inquit Plato) effecta, nec hiemis ob calorem, nec æstatis ob humorem quo subinde calor cōspargitur, incommoda sentit. An uero quia siccitatem & squallorē eorum qui calefieri uel infrigidari egent, irrorent & medicantur. quibus sanatis, ex cōsequenti illi tolli affectus uideantur.

Cur bal-

26 Cur balneæ eos qui non sitiunt siticulosos: sitientes autem non sitibundos mox faciunt? Vtrum quia discutunt & digerunt per halitum uentriculi humorem subtillem, quo exhausto sitis consequatur. quam ob rem hos quos sitire uolumus, diutius lauare expedit, ut crebra lauatione, balnearum calor humidum illud oris uentriculi (quæ stomachum priuatim nuncupant) absumat. Qui uero sitiunt ppter succos aliquos acres uellicantes uentriculum, ij si soliu dulcis & tepentis aquæ ingrediuntur, (ex qua balneas facere solent) dissipatis acribus illis succis, quorum causa sitis perurgebat, insitulosi euadunt. Perinde ac ij qui noctu bibere appetunt, si lecto decubant, à siti liberantur, quia si sitis à mordaci & uellicante succorū acrimonia, aut etiā à siccitate proueniat, aduētans somnus in quo calor intro se recipit, prauos succos acresq; digerat & resoluat, & siccitatem squallorēq; corporis humectet. sed hos semel dūt axat lauasse operæ precium est: ne si in balneo diutius commorati fuerint, siti eos urgeri sit necessum: non solum absorpto alieno & noxio, sed & natiuo humore. Nec mirandum sane est, si has balneū facultates præstet, quas non adeo in uim peculiarē & propriam, q̄ in patientiū promptitudine u refert. Sic fumigantem quidē lucernæ fomitem oris halitus accendit, accensum uero funiculum, idē & æque potens extinguit flatus: & Phoebi radius eādē ob causam, lutum quidem indurat, cerā uero dissoluit, & liquefcere cogit. Nec dissimili effectu allea: flatus si nō reperiant, in corpore producant, repertos autem in uentos discutunt, & attenuant. nam in hijs quidem in extraneos succos agunt per uim calfactoriam & attenuātem quam habent: in illis ad naturales humores se conuertunt.

27 Cur balnea alios pinguiore reddunt, alios emaciant? An quia si ante epulas quis ingrediatur, demacrandi & exiles particulas reddendi uim habeāt, eo q̄ illarum substantiam depascant. pransos autem & saturos obesiores faciunt, eo q̄ alimenta suo moderato calore ad membra perducant, & digerant, distribuantq; per corpus: si lotioni: ubi iam concoctæ in uentriculo fuerint dape: & sanguinationem iam iocinus peregerit: quispiam se tradat. Nam si ante ciborum concoctionem ad lauandum quis pergat, fluor potius mox comprimit, & crudorum humorum prouentus multus exoritur: quoniā incoctū alimentum ad artus ante pertrahatur, q̄ subigi integre & elaborari possit, ut in uehementi & ualida post prandia latione contingit. Atq; hoc & pueri ostēdunt: qui cum ob uiriū naturalium robur quas accipiūt escas: auide nimis in membra, tum ut alantur, tum ut augetant præripiant, humorē crudum multum congerunt, qui in urinis cumulo residet.

28 Cur tabe affecti nullam à balneo utilitatem sentiūt, nisi infrigidæ solum se se demerserint? An quoniam ea ratione dumtaxat balneæ ijs conferunt, non quoniam calfaciant

calfaciunt & fundunt humores: (nihil enim ijs tabidis opus est,) sed quatenus squallorem humectant, & excrementa euacuant, & aperiant meatus: atque resolunt, quos ingrediens frigidū, inmodicum calorem extinguit, & robur tonumq; particulis apponit. Perinde ac nec ferrum candens aciem unq; conciliat, nisi in frigidā iniectum roboretur, qui uero aut peræstatem calidam & siccā, aut ab exercitijs ualidis, aut lassitudinibus, in flumina, uel alueos frigidos, robusti iuuenes corpore se intruserunt, ijs quod calentis peluis natatio, (si sic græcorum colymbithram appellare liceat) fatigatio laborque præstitit.

29 Cur uentis in mare incubentibus multa spuma in æquore generatur? An quia spuma nil aliud est q̄ bullarum & ampullarū pluriū coalitus: quæ ex flatu incluso & humore lentoris aliquid continente, circumfuso, ortū habent. Ergo dū uenti agitant undas, & cōmouent procellas, fluctusq; ad littora disrumpunt, quia accidit, ut flatus in minutissimas partes dissectus, humoris particulis multis minutim cōcisis: intus misceatur: nihil mirum si mare spumis inundatur.

30 Cur in ferocientibus capris os spumescit? An quia propter furorem accenso calore multus aer ingrediatur, qui refrigeret, quo permixto humori, calido agitante, soluto, spumarum ortus uindicatur.

31 Cur ubi ad ignes lebes, aut bene utrinque auritus cacabius impositus est, liquorē late spumare uidemus? An quia calor humori flatum commiscet, & temperat, ut bullæ generatio procedat. cū autem obductus humor lentore magis participat, ut in ijs quæ in sartagine ex oleo coquuntur, contingit, ut bullæ & spumæ innatantes, permanentiores sint, q̄ quæ in aqua sola consistunt, eo q̄ humoris lentor & uiscositas difficile solubilis sit, nec ita cito dissipari & discuti possit.

32 Cur currentes per hippodromum curriculumque equi, dū gloria palmæ, & uictoriæ ardor præcipites per stadiorū metas agitat, atque sollicitat, multa saliuæ spumantia ora obtinere uisuntur? An quia duplex producendæ spumæ illis qui cursu feruntur, occasio & opportunitas adsit, calor scilicet qui per intēta exercitia, maiore in copia inaugetur, & motus etiam nū impulsus, & rapidus. quæ duo si quis spumæ productrices causas diffiniat, is certius rem decernet, quam ut opinione sua fraudari possit.

33 Propter quid si lapillus calculus ue in aquā mittatur, multos orbes in aqua cōtinuo maiores efficit? An quia sectio omnis quæ in globoso spherico ue corpore fit, circularis & conuexa ut sit necesse est, atque ob id qui aquas icit atque diuidit lapis, quoniā in rotundo sectionem molitur, per orbē liquidas undas dispergit. An melius quia pulsa suis sedibus limpha, utrinq; aliam propellit, & ea rursus aliā portionem

tionem: aquarum trumat, cum simul in eodem loco esse nequeant, & sic deinceps: quo fit ut continuo illa orbium constitutio longe maior sit, quoniam ab orbe contento sequens unda citatur: sit uero longe obscurior, & minus uisu notabilis, quoniam ictus indies sunt imbecilliores.

PROBLEMATVM NATVR ALIVM

Sectio quarta, de aetatibus, temporibus, consuetudinibus & temperaturis quaestiones continens.

- C**ur ijs qui pubescere incipiunt, sanguis de naribus fluere solet? An quia plus de eo humore tunc temporis cumuletur, non quod in maiori quantitate quam pueris generetur, quibus & calor aequè intensus est, & facultates naturales sunt fortes, sed quod minus insumatur: quia corpus non adeo proportione augetur, quam in ea aetate quae praecessit.
- 2 Cur alij ocius, alij tardius pubescunt? An quia hi quidem sunt frigidiores, & spissos meatus continent, ut nequicquam a calore dissoluatur, nec pilus penetrare possit. hi autem sunt calidiores, & rariori contextu constant: quibus & multum de excrementis ad pilorum generationem superfluit, & fuliginum facilis est exitus.
- 3 Cur alij ad magnam corporis staturam perueniant? An propter materiae abundantem copiam, ex qua ubi superat: (sicut ex multo aere magna statua, ex pauco parua conflatur) efficere particulas mole praestantes natura potest. An propter humiditatem quae dilatari & distendi apta est, cum siccitas multum adeo obsit, ne membra dilatentur. Nam tam diu corpora animalium inaugmentur: quoad ossa augmento siccitatis porrigi amplius non possint. Hinc est quod uolucrum foeminae quae incuruis sunt unguibus, corporis magnitudine mares excedant, quae illae humidiores sint, ita ut calor materiam habeat, quam protendat, ij uero quia impensius caleant: sicci adeo euadant, ut non adeo incremento proficere possint.
- 4 Cur pueris, & ijs maxime qui sunt uoratiores, noctu pauores accidunt? An propter crassos & crudos halitus per uentriculi cruditatem genitos, quod & atrabiliosus euenit, dum uisa meticulosa: & horrenda somnia uidere se credunt, propter humoris atri caliginem, qui mentis sedibus obuersatur. Spectant & uiri iam perfecti uarias & timore plenas phantasias, & inferiorum alienis simulacris spectrisque terrentur: quibus multi & pessimi succi: os uentriculi (quod praeter omnibus alijs sensus acumine pollet) aggrauant, & morsibus continuis infestant.
- 5 Cur iuuenes magis morbis capiuntur quam senes? An propter uictus intemperantiam: nam in comestationibus & crapulis uersantur, & de symbolis cum aequalibus esse consueuerunt, minusque accuratam salutis rationem obseruant, non autem propter

Propter imbecillitatem corporis: vires nanque ualentiores iuueni, q̄ seni.

6 Cur quibus iuuenibus alius humecta est, ijs senescentibus exiccatur? An quia tribus potissimum de causis, uenter subire & excedere solet: uel scilicet propter epularum plurem q̄ expediat, multitudinem assumptam, quam firmiter uentriculus retinere nequeat, uel propter retentricis facultatis imbecillitatem, uel propter acris bilis humorem, proritantem intestina sua copia, ut egerant cito, quod in eis continetur. Quæ causæ: cum in ijs qui senescunt aut tollantur, aut omnino mitiores fiant, ut plurimum ijs quibus alius erat fluxilior: astringi consuevit. Nam & minus de bile in senectute accrescit, qua lactes: & intestinorum uolumina uellicentur. Et quibus uenter probe non retinebat, si humiditatis additio erat in causa, calore nihil inminuto, ijs retentrix facultas: ætatis adueniente siccitate: in melius commutatur. Nam si inopia caloris imbecilla erat retentrix uirtus, fieri q̄ facillime posset: ut æquè imbellis ad senectutem transmutaret, in qua calor quousque extinguitur, decremента suscipit, & frigus indies inaugetur. Ad hæc minus de cibo senes proferunt, eo q̄ appetentia ob nimiam frigiditatis intensiorem prosternatur. quæ ut (si non multum excedat) appetentias excitat, ita supra modum inaucta, omnino fames: & escarum cupiditates tollit.

7 Cur autem qui iuuenes dum adolescerent: astrictam habebant aluum, dum ad senectutis perueniunt pauimentum, ijs magna ex parte fundi & procedere uenter inferior aliusq̄ cōsuevit? An quia propter oppositas causas uētris astrictio generatur. Nā uel eduliorum ingestorumq̄ paucitas, uel bilis ad excretionem proritantis inopiæ tantæ q̄tum opus est: ut intestinū sentiat, & protrudere à se nitatur, quod intulit morsus, aut retinētis potentiæ robur in causa fuerunt, ut uēter retineretur. Ad canitiē autem tendentibus omnia ut plurimum mutationem accipiunt. nam & plura ætatis feruore sublato, qui fastidia ingerebat, & frigore paulatim inducto, appetūt, ut comesorum penuria: uentrē minime astrictiorē obtineāt. Et quibus retentrix facultas ualida erat, ut nihil deijceret: siccitate nimium inaucta (ut omnis in modica qualitas actum munusque propriæ facultatis dilapidat, & destruit, quam ni summa esset, inuaret) adeo uigore amisso imbellis efficitur, ut non probe retinere possit. Quibus autem propter bilis paucitatem non fluebat in iuuentute alius: euenit interdū: ut cōcoctio & sanguificatio in iocinore adeo imbecilla in frigoris perficiantur, ut plus satis concoctione laesa, excrementa ultra modum humectentur. Quia id tralatitium & peculiare est: ut quoties debita non fiat cōcoctio: alui subeant & humescant. qua saneratione nihil uidere difficile est, cur quibus retenta & astricta iuuenibus erat alius, ijs canescentibus fundatur.

PROBLEMAT. ANTO. LOD.

- 8 Cur senes uigilijs magna ex parte infestantur? An quia senectus sollicita & curiosa naturæ sponte est: cogitationes autem somnos (ut liquet) auertunt. An propter siccitatem, quæ senescentibus supra modum intenditur. Contingit autem nonnunquam: ut per cruditatem & minus debitam concoctionem humores multos superfluos & excrementosos, seniores accumulent, qui etsi sæpius à naturali calido uincantur: superat tamē interdū: & somnos nō naturales obducūt. Quo fit ut eo præcipue tempore, quo integra sanitate fruuntur: peruigilio magis obnoxij senes esse soleant. adeo ut eorum peculiaris affectus uigilia non iniuria dici mereatur. De siccitate uero solidarū partium: quæ in senum membris est, quid dicere etiam oportet? quāuis nonnulli: senes humidos esse: pronunciare temere sunt ausi, & uiderent senes grauedini, & raucedini, & nasi destillationibus subiectos, & cæteris uicijs: quæcunque ob pituitam in uentre & membris per temeratam concoctionem genitam: ex accidenti & non primo, annis cōfecti incurrere sæpius norunt.
- 9 Cur glaucedines oculorum contingunt senibus? An quia species quædam suffusionis est: quod malum hypochysin græcorum filij uocant. An propter immoderatam corporis siccitatem. Vnde quibus in uisu spirituum multa est copia, & humor ab albo ouorum dictus: lucidus purusque, & oculi aridiores, & pupula extra posita est: glauci oculi (quos & cæsius à cædendo, & charopos græci appellant, qui noctu magis quàm interdiu cernere solent, & ignis modo mirifico quodam fulgore uel in tenebris micant) per naturam esse consueuerunt.
- 10 Cur in siccitatibus salubrius homines ætatem degunt? An quia nihil est excrementi, quod morbum generet. In anni autem constitutionibus humidis: multi superflui humores in corpore congregantur, quibus putrescentibus & febres & egritudines longæ, ortum habent.
- 11 Cur eos qui in animi deliquium conciderunt, ex frigida multa conspersio, & præcipue rosacea releuat? An quoniam spiritus cogit in unum ne abeant & dissoluantur, qui plurimi & tenuissimi ad faciem ut sensuum munera obeant, uenire consueuerunt.
- 12 Cur austrini flatus auditum hebetat: caligines inducunt, caput grauunt, & surditates, & uertigines, (quæ attoniti & comitialis morbi indices sunt:) faciunt? & pigros denique & tardos homines reddunt ad obeundas functiones: quæ ab electione procedunt? An quia calidus & humens est: atque ideo caput facillime replet, & organa sensuum aggrauat, ut nec sentire: nec moueri mēbra sint nata. At Boreas quia frigidus & siccus est, tussiculas quasdam excitat, aut aluum duram efficit, & magis est salubris, quā ut austrinis flamimbus: quo ad noxā cōparetur.
- Cur in frigo-

- 12 Cur in frigoribus tusses, dolores lateris, & spinæ, atque lumborum corripere consueverunt? An quia neruacea sunt: quibus frigidum inimicum est. atque ideo membra quæ spirationi subseruiūt: per algores præopte patiūtur, quia nec spirationē arcerere, nec aliūde spirare licet: cū cæteros artus à frigore facile uestibus defendamus.
- 13 Cur consueti aut terrā aratro inuertere, aut remigio impellere nauim, facilius illos labores ferūt, quæ si non cōsueuissent? An quia in particulis mutuo attritu cōfricatis: & exercitibus, robur quoddā acquirūt, ut gymnasijs magis incubere possint.
- 14 Cur qui cibos aliquos prauos assumere sunt soliti: minus quæ ab insuetis lædūtur? An quæ cibus etsi plurimum perpetiatur, & alteretur, ut in substantiā aliti conuertatur, afficit tamen nonnihil, & alterat particulam quæ alitur, ut tales ferme euadant nutritorum partes, quales sunt nutrientium qualitates. à proprijs ergo, & sibi peculiaribus minus homines afficiuntur, quæ facilius & minore cum dispendio alimoniam præstent, & assimilentur. edulia autem inconsueta, etsi uincantur & superentur, & membro alendo accommoda reddantur, afficiunt tamen & ipsa non nihil: dum patiuntur. Perinde ac panis frustulum, quod dū uel acutissimi chalybis acie secatur, uim gladij obtusiolem reddit.
- 15 Cur qui aeri frigido uel calido frequētius se exposuerūt, difficiliter perpetiātur, cum ex consuetudine nihil referre appareant? An quæ eorum corpora qui frigido assueuerunt, frigus compingit: & densat: compactiora quæ reddit ut resistere ambientis iniurijs ualeāt. At eorum artus subito peruadens frigus, qui non frigido cōmunicant, & præcipue eos qui raro corporis contextu sunt præditi, aut qui carne & crassitudine destituta, à quibus calore tepido foueantur, mēbra obtinēt: multū adeo incommodi affert: dum impete ad uitalia defertur: nullo propugnaculo proiecto.
- 16 Cur qui humida ab ortu tēperie oppido sunt nati: ij quo ad senium magis uergunt melius agunt? An quia sicciora sunt senum corpora, atque ideo: tēperamētū in natū in dies tēperatur, & excrementitius humor per ætatē sensim præcedētē resoluitur.
- 17 Cur pueri multum somno impendere solent? An quia sunt natura humectiores: ut senes contra: uigilias plurimum patiuntur: propter corporum siccitatem.
- 18 Cur in diatribem gymnasium quæ ubi pueri erudiuntur, ingredi ominusum putāt? Vtrū ne quia significare uelint: impuris cum ijs quos puri imbuunt mores: conuersari non licere. quales sunt pueri casti: & nulla uitiorum scelerum uel labe distincti. An quoniam ibidem sub orci galea, dæmon aliquis bonus occulte insidiatur, & custodias agit, ne imbelles puerorum uires: quas quiduis afficere natum est, fascino præstringantur, si uir quispiam ingrediatur. An quia in his locis improbi prauique spiritus degere solent, ut à teneris unguiculis pectoribus uitia consuescant.

PROBLEMAT. ANTO. LOD.

- 19 Cur cum urbs sospes & salubris est, per rectos calles incedere iubent. à lateribus autem & ex transuerso: ubi lues communis populum occupauit? An quia flamina medios uicos flatibus tenere solent, quæ tempore incolumi perstant: & à putrore conseruant, cum autem noxius est aeris status, tabem uisceribus afferunt.
- 20 Cur quibus hominibus barbæ pilus siluescens est, dementiores, quibus uero rarus in mento pilus suffruticat, sollertiores, & ingenio mentis magis præditi: esse solent? An quia hirsuti (quibus frequens materia cedi apta, & tonsore digna succreuit) excrementorum copiam habent, quæ intellectum ceu nube obducta præpediunt. An quia libidinosiores ij tales hispidi esse consueuerunt, leporum & dasypodum cuniculorum ue exemplo, quorum exploratissima & foecundissima est uenus, qui nõ adeo sub unis pedum uestigijs, sed & in ipsis etiam malis pilos habeant.
- 21 Cur barbicomis saponem, & lexiuio ad lauanda capita utuntur? An quoniam hoc quidẽ, ui absterforia quæ pollet, sordes hæretes capiti & furfures scalpit, & extrahit, sapo autem sublatis iam expurgat & colluit ob eandem uim.
- 22 Cur uere sudores multi in febribus cõtینگunt? An quia & calor & humor tunc simul conueniunt. cū hieme desit calor, à quo humor subtilietur. In æstate autem nulla sit sudoris aut minima copia.

SEQUUNTUR QUÆDAM
problemata de atrabiliosis.

- 1 CUR qui atræ bili sunt obnoxij: pauidi & mœsti esse cõsueuerunt? ita ut hoc sit nõnullis eorum præcipuũ insanie caput, quod interitũ maxime timeant. An & pauoris causam semper secum circumferunt. Nam ut in rebus extra corpus: nihil est quod uel pueris uel insipientibus timorem magis incutiat: quàm tenebræ exteriores: ita & atræ nigerrimiq; humoris nigror & obscuritas: locum quo sapimus: obumbrans, meticulosos homines operatur.
- 2 Cur horum nonnulli quos atræ bilis exagitat, sibi necem conciscunt, uolentiaq; sibi inferunt manus? An quia ad eum modum se: malis quibus in præsentem premuntur: liberatum iri sperant. An uero quia mori pulchrum arbitratur, ut barbarorũ Thraces qui uita mortem iudicant potiozem, & puerperia deslent.
- 3 Cur ex ijs quos hoc malũ occupauit, alij corpus siccis membranis æque aridum se habere existimant? alij tegulam sese esse autumant, ut obuios quosque deuentent, ne in congressu testaceũ illorum corpus confringatur? alij autem: ne caput quidem sibi adesse persuasum habent? ut is quem sanitati restitutum à Philotimo tradunt: imposito plũbeo globo super caput, quod nunquã se habere intellexisset, ni ea industria fuisset curatus. An propter atræ bilis siccitatem, quæ cum frigida, tum uero arida est:
- cũq;

cunq; in cerebro exarsit, & detosta est, caput craneūq; adeo leuiculum reddit, & uideri facit: ut capite se non carere, nō sentiant. Accedit & leuitas: quā spiritus flatuosus ad supernas partes sublatus molitur, quo ij nimium in modum scatent.

4 Cur autem quos atræ bilis uitia susceperūt, plurimos cibos deuorant, nec edulibus modū faciūt? An quia cōtinue illis uentriculus refrigeratur, ab atra bile iugiter in stomachum, hoc est uentris oscillum, defluente, unde illa inexplata edendi uorago ingluuiesq; insurgit, quæ frigidum uentrem habentes comitari cōsuevit. Fames autē calidi & sicci appetentia esse diffinitur.

5 Cur uero hoc hominū genus, cruditatibus cōtinuis laborat frequēter? An quia plenū & excrementosum illis est corpus: cū præ imbecillitate nimia: recremēta quæ ualidus calor per halitum digereret, discutere nequeant: & bilis atra insinus uentriculi corruens: & horrere faciens, concoctiones impediat.

6 Cur ijdem mero intemperanter abutuntur? An quia algiosi sunt: quorum natura calefieri exoptat.

7 Cur autē aluus ijs ut plurimū retinetur? An quia flatus, & spūs, q̄ subeūdo protrudere excrementa possent, supiora cape ssūt. Nā multis qui id genus mali patiūtur, ab imis ilijs hypochondrijs ue hic morbus enascitur. (unde & hypochondriacus appellatur) quo fit, ut cū ex longis interuallis illis aluus soluatur, nōnūq; ui maiori collecta: magnā & colliquescentem excrementorum multitudinē affatim egerere soleāt.

8 Cur ij tales linguā ferē blæsam obtineant, & ad loquendum (ita ut sermo mentem sæpius præuertat) sint promptiores: & acutā & gracilem uocē, exili quodā sono pronunciet? An propter flatuū rationē, qui cū intento procliuq; impetu defertur, & toto corpore, sed maxime supernis partibus abūdant, etiā ut celeriter uox defluat, in causa esse possunt.

9 Sed cur qui melācholice huius malis molestantur, oculos prominētes, & emissorios, frequēterq; nielātes, & labra plus iusto crassiora (quos labeones uocitāt) magna ex parte obtinere cernūtur? An propter uim flatuū ingētem, qui cum retineantur: nihil mirum si palpitationes uarijs in corporis partibus operentur, & in musculorum cauis contumaciter illarum partium contenti, egressos extra oculorum orbis & labiarum apparentem crassitiem moliantur.

10 Cur oēs qui atrābilem in corpore cumularūt, hispidi sunt & hirsuti, pilorumq; per nigra membra prodeuntiu silua rigere consueuerunt? An propter excrementorum copiam qua supra modum abundant: quæ cum in ungues & sordes summæ cuti adhærescentes abeant, maxima tamē eorū pars in crines consumitur. sicuti etiā in animalibus, quibusdam in squāmas: quibusdam in cornua, alijs in pellem duram, glorio-

sanq̄ iuban: totius corporis excrementa digeruntur.

11 Cur atrabilis nigrorem sortita est? An quia à sanguine crassiusculo uel ab humoribus atris, uel à flaua bile (ex quibus consistere ortumq̄ trahere solet) per exustionem humor exhauritur, quo depassto & absumpto nigredinem sequi par est. ut in nobis: cū insolamur, & in carbonibus exustis, ubi uis ignis ualens recessit: passim & cotidie experiri datur. An uero frigoris ratioe nonnūq̄ atrabilis nigrescit, sicut in frigoribus: liuidas & atras extremas effici partes contingit.

12 Cur qui aridā obtinent cerebri temperiē ad mathematū disciplinas sunt apti? An quoniam siccitatis beneficio diutius insistere demonstrationibus, & magis retinere, fixa cogitatione, eandem phantasiā possunt. Quo circa ij tales ad philosophias sunt inepti, quæ de ente mobili ad diuersas formas pertractat: quia illa celeritate uacant, & nec organum mollius habent, quo se ad mirificas rerum naturæ facies, & spectatissima miracula contemplanda conuertant.

13 Cur morbi à siccitate sunt incurabiles? An quoniam hæc qualitas cum minimum agat, maxime renititur. An quoniam per humentia medicamenta persanari debet, quorum uis imbecillima est.

14 Cur autūno multi & corripuntur morbis, & intereunt? An quia modo calor, modo frigus infestant: nam cum dierum media ardeant, principii & finis diei frigoribus perurunt. An quia ex æstate præcedente uires quibusdam imbecilliores sunt redditæ. An quia tostos succos calore temporis: quod immediate præcessit, excipiens autūnus: materiam habet: unde morbi procreentur. An quia cum humores antea ad cutem pergerent, & diffilarentur, tunc contrario naturæ motu, in profundū abeunt & reconduntur, ut discuti nequeant. Accedit q̄ qui incontinentiori diæta utuntur, fructibus fugacibus (quorū ea hora feracior est) non parcunt, qui horæ dicuntur, q̄ in hora: hoc est in illis quadraginta diebus: in quibus siriū sidus feruet, pueniāt, ex quibus febres longæ: quæ ex putredine hūorū & succorū uitio (quæ cacochymiam uocant) ortum habent: occupare & sequi consueuerunt. nam crudis & immaturis, putrediniq̄ aptis succis oēs ferme fructus arborei recetes scatent.

SECTIO QUINTA PROBLEMATVM

naturalium de animalibus nonnulla continens.

Vr paruulus sæpe puellus, qui balbutiat adhuc forsā, & anīā (si ita res ferat) conclamet, magnum insidens tergo agitet elephantum, & baculo inter pronomidē adactō, tantā molē quo uelit: agat? cū non sit par maius à minori cieri. An quia in paruis etiā inest quædā uis, qua ingentia pondera attollantur, & moueri quæant. Vt cor in homie: quod cū minimæ sit quantitatis

quantitatis, totam tamen uitæ sibi uendicat potestatem. Et in nauigijs clauus, qui leui impulsu nauem modo huc modo illuc aduersis fluctibus circumducit. Quin & in corporibus omnibus fieri non posse, quin incorporeum aliquid habeatur, sensum effugiens, fatetur Aristoteles. An quia ipse sibi elephas imperat, magisque hunc naturæ persuasio, & obedientia qua parere consuevit, agit, quæ rector, & eques qui supra uehitur. Nam cum semel imperio subijci nouit, & in hominem naturali quadam & insita humanitate utatur, non spectat amplius uerbera atque flagella, sed non inuitus ipse se cogit, ut se sori quicumque tandem is sit, obtemperet.

2 Cur cū bifida animalium dumtaxat: habere cornua cernantur: elephas animal pentonychiū, id est in quinque digitos manus habens dearticulatus, cornibus non uacet? An uerum id est quod bisulca tantum cornuum uallo sint prædita, elephantorum autem cornua quæ uidentur, aptius dentes appellari mereantur. Nam cum cornua quæcunque: singulis annis ad imam radicem circumscriptionem quandam, in modum lineæ orbicularis describant, elephantum cornu nihil unquam tale patitur, sed leue undique, & teres est. Ad hæc cum ossibus quibusdam fistulosis inditis (quæ si rangode græci uocant) cornua extrinsecus opifex fuerit fabricatus, nihil tale in elephantorum cornibus uocitatis cõspicitur. quin potius ad dentium morem, tenuissimum quoddam foramen, recta per medium procedens: reliquis partibus firmissima soliditate cõstitibus: obtinet. Sed nec (quod cornibus quacunque de causa euenit) nisi ignibus tradantur, corrumpuntur, aut uitium aliquod senectute contrahunt, sed tales usquequaque perseuerant.

3 Cur cū insita sit parētibus erga natos: naturalis beneuolētia, elephāti pullos suos cū flumina pertrāsēūt, præmittāt? An ut si hostes à tergo irruerint, scutiū & munimē sint natis. An uero ut profunditatis aluei cõiecturā capiāt, Nec enim certiores esse possent, si qui sunt proceriores, facile superarēt tranarentque flumē, an paruuli trāsmeauerint. Vtrū ne si grandiores præcedāt, alueiū profundiorē, & foueas lacunulasque pedū crassitie, & ingēti pondere, uastaque corporis mole efficiant. quibus natu minores submergi aut periclitari contingat.

4 Cur boues & omnia ueterina caudas ad nates recondere instante hieme consueuerunt? ut est apud Hesiodum in Ergis dum ait.

Tunc frigent pecudes: caudas perque inguina ponunt,

Atque bouum pellem, uentorum flamina perflant,

Hirsutum & pectus faciunt horrere caprarum.

Umbrosum a se ouium uellus: nec frigora lædunt.

Porcorumque greges, perstent quæ corpore setæ.

Atque senes reddit: trochorum more: rotundos
 Vis ingens Boreæ: mollis sed uirgo domorum
 Quæ manet in latebris, latitans sub matre seuera,
 Nec Veneris nouit fraudem, aut certamina lecti,
 Frigora non sentit, corpus sed cū unguine crasso
 Vngens atque lauans, recubat non horrida noctes.

An ut se à frigoris uentorumque iniuria tueantur. nam cum graciles tennesque nates habeant (quas pygas græci appellant. unde oropygium auium cauda deducitur) ni se caudæ defensaculo protegerent, facile à frigore penetrarētur. Quibus & ea de causa fuere caudæ cōcessæ: ut pudibūdas particulas: quæ nō reuerēter oculis ostēderentur, obuelarent. pudori scilicet in omnibus prospiciēte natura: atq; cauēte usque adeo, ut inhonestæ partes à uisu occulātur, ut quæ eā ob rem glandē colis: præputio obtexerit, nullius rei gratia: præterquā pulchritudinis & pudoris. Et si nōnulli reperiantur, qui ad uoluptatē percipiendā maiore, nō parū cōducere autumēt. Vnde & apud recutitos apellas, incircūcisoriū est uenus: ueluti prouerbio celebrata. De simia uero ut pote ridiculo animēte, nihil puidit natura, aut cōsulendū sibi putauit, si pelle defectū nudūq; penē obtineret, quo nihil turpius cōspiciat aliquis. Auiibus autē nō tā muniminis causa, q̄ temonis & gubernaculi, fuit caudarum usus tributus, ut melius se in uolatu dirigerent. nam cū caudas expandunt, magnam aeris uim subtilius suscipiunt, quo se cōmodius fulciāt. At homini carnosas & pinguiusculas glandulosasque habenti ad sessionem nates, nihil alio quouis opus fuit, quo se ab ambientis molestijs tutaretur.

5 Cur aues quæ ex præda & iniurijs uiuunt, minime potant? An quia crudas & indomitas, & multa cæde cruoreq; madentes carnes deuorant, ex quibus satis refrigerari possunt? An quia sæpiissime sitis à pulmonibus prouenit, cum intenso feruore exæstuant. Alitibus autē spiritalis hic follis, uuidus & insubidus est, multoq; intus recepto halitu spongiarū ritu turgescit, non enim aliter sustinerēt: dū se in aere suspēdunt. An quia aereo uolatu in sublime se attollentes: frigidis mediæ regionis, quæ impendio algescit, bibunt rores: & frigido uapore & spiramine utūtur. His igitur nequicq; uesticam tribuit natura, quæ urinas susciperet. sed cum plus satis. humidi excrementi congesserint, per aluum liquida excernunt.

6 Cur piscium omne genus mutum est & non uocale? An quoniam pulmonibus caruerūt, qui sūt & respirationis, & uocis quæ nō sine aere retēto fit, instrumētū.

7 Cur pisces cū sint exangues, & modica omnino refrigeratione egeant: ab aqua tamē inspirationem suscipiunt? An quoniā aquei sunt, & aquarū illa inspiratio ad
 cordis

cordis temperandum ardorem illis proportionalis & expediens est. Vnum quodque enim quod præter naturam non se habet, à similibus propriam & naturalem temperaturam tuetur. An potius non sibi ex aquis euertationem & refrigerium accersunt, nam per branchias respirant, quæ multis & subtilibus adeo foraminibus sunt pertusa, ut uaporem quidem tenuem & aerem inspirare possint, subeuntes undas autem prorsus non admittant. Qui autem inter pisces calidiores sunt, ut delphinus aquarum moderator, in caput per supinos fluctus attollentes, sibi aerem externum comparant.

8 Cur piscibus dexter cordis uentriculus deest? An quoniam pulmonem non habent: quem propter, ut illi cor sanguinem probe concoctum, pro flabris rependeret susceptis, institutus est ille dexter specus.

9 Cur pisces pedes non acceperunt? quo argumento: nepodes à græcis appellantur: An pinnarum series & ordo quas binas, & ternas & quinas utrinque multi obtinent, illis pedum uice est, dum eas natando mouent. Qui uero in piscibus ambigunt, & in aquis degunt, & in terris, amphibiamque uocantur, ut polypus, qui & octopus dicitur, & sargus, ijs ut per humum serpent: pedum munera natura non denegauit.

10 Cur ælurorum felium uel oculi noctu lucefcunt? An non lucet quidem & resurgunt in tenebris, si lucernarum lumen non adsit, sed cum humidissimi sint: propter humorum multum uaporum albo simile, quem habent, (ut color albidus ostendit) & lucidi, & transparentes, facile ritu speculi, acceptum à luminibus circumlucetibus reddunt splendorem. Hoc autem ijs magis accidit, cum lunæ sidus plenam orbitam peragit, quia eo tempore ut in mari ostrea implentur, & æquorei æstus crescunt, eorum pupulæ humoris copia dilatantur, & euadunt maiores, adeo ut magis lumen reflectant.

11 Sed cur putridæ quercus noctibus splendunt? An quia quæcumque putorem concipiunt, multo calore ignescunt, ut interdum ardeant, & proxima quæque perurant: ut in columbino fumo sæpius est pernotatum. Fit autem hoc magis in humectis & uliginosis locis, quia humor materiam aptam putrefactioni præstat. Humor igitur transparentiam facit, exignitio autem, ut transluceant.

12 Cur arachneæ fila & telas subtilissimas mittunt: intexuntque, quibus culices & imbecilla animalcula irretiuntur? An propter suum: id quod foris habet: ceu corticem uellus, quo paulatim depexo, deductoque in staminis morem, & minui illas, & filamenta edicongit. Nam ita in uermiculis illis passim euenire conspiciamus: qui mori arboris folijs depastis, fila serica ambitiosa, ex proprijs excrementis producant, qui uitam pro bombice, propria substantia, paulatim in sericum illud uellus nimirum assumpta: permutant. An uero quia inest illis naturæ sponte lanigera quædam fecunditas: ut est apud poetam.

Cætera

Cætera sunt uenter, de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet arachnea telas.

An uero quia statuto quodã tempore alui intus natura corrumpitur, unde excremẽti cuiusdã modo, tanq̃ subtegmẽ quoddã ad intra colligatur, ex quo tenuissimi illi complexus fiant, quibus apiculas & muscas inuolantes conuenantur.

13 Cur arachnea in medijs cassibus excubare cõsueuit? An quia cum æquales sint quæ à centro feruntur: in medio consistens, pedibus uincta tenens filorum, quæ neuit exordia, facile undiq̃ præsentire potest, si quæ in plagas temere bestiola cõuolarit.

Quo argumẽto nõnulli philosophiã colẽtes, principiũ sentiendi in corde haberi uolunt, atq̃ illuc oẽs sensus tanq̃ ad caput fontis: corruari & tendere cõtendũt, & eam sedem aptã esse affirmãt, ad nũcia & legatiões sensuũ oĩ ex parte ueniẽtes capiẽdas.

14 Cur qui meticulosos equos nõ timere docent: noctu id facere cõsueuerunt? An quoniã tunc pauores sunt maiores, quos si edocti superarint, facile spes est, q̃ etiam quoscũq̃ non æquẽ magnos contẽnere discent.

15 Cur Aegyptij præstãtissimo honore arietẽ obseruabãt? An propter Iouem Ammonẽ qui apud illos sub arietis forma cõsecratus est, atq̃ olim illis hac sub specie apparuisse traditur. An propterea q̃ est generationis principiũ. An quia est celerrimi motus, si ad sideris imaginis ue constellationem respicias, ut qui circa æquatorem sit consideratus, qui omnium circularum coalternorum ocysima latione cietur, cum æquo diei spatio longiorem orbitam peragat, ut non immerito uim uniuersi concitatricem atq̃ motiuam maxime hoc in orbe cõsistere crediderint philosophi, qui noctes cum diebus exæquat.

16 Cur canes Nilũ fugientes bibunt? An quõiam crocodilos, Niloticũ animal, (quod solum e cunctis superius agit at labrum) qui ob oras littoris in ambulantes, illis exitium parant, pertimescunt,

17 Cur si irruant impetu facto canes, minus exasperantur, minusq̃ illatrare atq̃ discerpere festinant, si baculum quod manu habeas proijcias, q̃ si retineas? An quia est sua quædam in canibus æquitas, qui aduersus impotentes, atq̃ inermes, qui scipionem telum ue deposuerunt, uires infringere, atq̃ insilire, & insurgere, rabiẽq̃ exercere nephas esse ducant. Sic Laertiadem post uiginti æstates longo annorum spatio, postliminio patrios lares repetentẽ, impune sui canes morsibus dilacerassent, frustra q̃ atq̃ nequicq̃ Laerte satus: tot undarũ atq̃ belli pericula, procellosa q̃ tẽpestates euassisset, nisi diuus subulcus (si uera narrat Homerus) proiecta uirga: furorẽ canũ sedassisset, atq̃ refrenassisset iras. Pari pietate ferarũ inhumanissimi leões, pueros infantulos in uijs iacẽtes nõ strãgulãt, nec attingũt, in hoĩes autẽ aggrediuntur.

18 Cur crocodilos id genus aialis dixerūt? An quoniā peculiari quadā naturæ rōne & pprietate crocū pertimescit. unde qui mellationis uīdemiā faciūt, quō mella ab eorū insidijs defendāt, cuius sūt auīdissimi, pellibus sparsis croci manipulos substernūt.

19 Cur timētibus comæ erectæ: & duræ per brachia setæ euadunt? ut Poeta ait: Obriguere comæ metu. An quoniā in metu cōniuescūt meatus, & cutis constipatur, & qui laxioribus radicibus hærebat pilus firmius cohercetur. An quoniam pe tēte intima calore: pars aliqua pili intro reuocatur, minorq; extra relinquitur, & ex tima refrigeratur, & cōdensantur. Frigus autē in spissandi uim habet, ut in arctois animalibus uisitur, quæ hispida & pilo mucronis in morem exacuto, rectisq; setis armata nascuntur, quibus aduersus insequentes telorum uice utuntur: potissimum uero hoc in brachiorum crinibus accidit, rigores enim à brachijs incipere certum est.

20 Cur foeminis inter se natis, Amazones dextram mamillam æreo instrumēto ignito perurebāt? An ne ad pugnas impedimentum ferant, bellaces enim sunt, & in expeditionibus agūt, & uirorū instar equos conscendunt. An ut tota uis & ali mentum ad dextrum brachium humerumque redeat, quo dextra ualentior sit, & firmiore robore prædita.

21 Cur homini, sui, & cæteris animalibus, quæ dentes seria quadā dispositos habent, (synodonta dicunt græci) lien albior est, leonibus autem, lupis, ursis, pantheris, & alijs id genus nigerrimus? An quoniā quodcūq; in sanguine limum algamque refert, & faci in uino, & olei amurcæ pportioē respōdet, id liē repurgat, & ad se, cui hoc est munus destinatum, trahit. quod si quo uitio lienis porus, uel scilicet duro aliquo uel molli obstāte tumore obstruatur, & decolores & atro colore infecti homines euadunt. Cum igitur ex hoc humore sentiat lien alimentum: ut eius indicat sapor, qui interdū adeo tristis & ingratus est, ut attingi & gustari non possit. Tale nāq; mēbrum est: quales sunt humores quibus quæq; particula alitur. Fit itaq;: ut in quibus animantibus hic humor atrus: plurimus accreuit, in ijs liē cæteris uisceribus sit atrior. Cumulatur autem hic humor impense, tum in autūno, tum in tempore, quo ætas à consistentia ad senectutē labitur, cum supertorrētur humores, tū in animalibus feruētibus: qualia omnia penē sunt, quæ dentes extra ora exertos & prominentes proferunt, (quo argumento carcharodonta fuere appellata) hinc tauris in ætate existentibus lien non adeo niger est, senescentibus autem ad atrum eius color conuertitur, & nonnullis ut suibus (& si longe q; epar sit insuauius) edendo tamen est. in alijs autē adeo gustū non audit, propter atræ bilis amarorē, ut ganeones: qui aliquorum animalium carnibus perinde ut sapidissimis edulibus delectantur, à liene sibi tēperent, nec gustare possint.

Cur homi-

PROBLEMAT. ANTO. LOD.

22 Cur homini unguis natura sumis in digitis locauit? An ppter eundē usum, ut Plato sentire uidetur, quē in cæteris animalibus præstant, quibus dati ideo sunt, ut laniant & discerperēt, prædāq; incuruis unguibus tenerent. At homini quidē ani mali politico & ciuili nō cōuenit unguis esse sortitū, in idē cōmodū, quibus inuicē belluæ exarmātur. An muniminis causa (ut Aristoteles ait) quæuis indistinctim, nec enim ad uulnerū, uel frigoris, uel caloris iniurias arcēdas, unguis subsidiū ferūt. An uero ut dura & minima corpora, qualis est spinter, aut acus, fibula ue cōprehēdere possemus, quæ nisi summis digitis tenere non licet. Nec enim caro sola sat est, à duro nāq; subuertitur, & prorsus cedit, nec uero unguis ipsi sufficiunt, quia durū à duro elabitur, circū plicari nāq; id ipsū quod apprehēdit, oportet. sed utriusq; præsidio belle hæc cōprehenduntur, unguibus cōtra nitētibus, & firmantibus retrorsum carnē ne fluat. Vnde (ut Hippocrates ait) unguis nec grādiōres nec minores summitatibus digitorum esse cōuenit, sed ut sint æquabiles.

PROBLEMATVM NATVRALIVM

Sectio sexta, in qua de plantis, herbis & fructibus quæstiones afferūtur.

 Vr in minutissimum quantitate semen tot uirtutes concedere possunt? Ut in ficus granulo cēchranūdeue, & uua acino, & genitrix, & alitrix, & auctrix facultas adsunt, & quæ digerit, & cōcoquit, & distribuit, & attrahit & retinet, & alterat alimentum, ad generandum truncum, ramusculos: folia, fructus. An quoniā non uim ipsam forte seminis, sed diuiniorem potius hæc naturam sequuntur, quæ per semen genitis accōmodatur. An quoniam omnium rerum semen modice calet & humet, natiuo quodā calido, & humore prolifico & genuino. Calor autem omniū ferme operationum instrumentum esse potest: & præcipue in plantis: in quibus nec functionum nec particularū multa diuersitas est. An quia seminales naturalesue rationes, loci nō sunt capaces, ut quæ corpore uacent (aliter enim in paruo semine non caperentur) adeo ut uel in quātulo cūq; spatio, eas & si nimis multas comprehendi, nihil obstet. An quia principii est. quod uiribus robustissimum: magnitudine paruiusimum esse solet. Illud autē attendendum magis est, q̄ in frugibus quæ à tellure proueniunt, & demetrijs seminibus, uel semina appellare, uel fructus: & in plurimis herbis nihil adeo refert. unde & apud græcos promiscuo nomen fructus, pro semine usurpatur. in arboribus autem longe aliud est fructus: & semen id quod intra continetur. Nam uua quidem & ficus, & poma, & pira, & mēspila, fructuū nomine censentur: nuclei autem eorū, uel acini, uel tria aut quattuor granula quæ intus habentur, seminis nomenclaturam merentur.

Cur pira

2 Cur pira à prandio esitata aluum mouent: & tamen astringente qualitate sunt prædita, ante ientaculum aut è accepta, uentrè cobibent magis quàm fundūt? An quia ante præmansa obfarciant, atquè obsepiunt, uiamquè qua cibi cōfecti deiciūtur, præcludunt sua astrictione: post uero manducata os uentriculi corroborant, & in sese astringunt, ita ut deorsum protrudere, & exprimere esculenta possit. Nāquè ubi firmitus ualidiusquè est osculum uentriculi, deuersum pessundat alimoniam. ubi uero imbecillius est redditum, redundant atque regurgitant alimēta: & uomitus sæpius consequuntur. Hinc si quando hausti medicamenti uis: in stomacho diutius quàm expediat, cōmoratur, nec aluū citat, sed grauissimos casus inducit, uel piri ramentum, uel mali punici grana, uel cotonei fragmentum: præsentaneum præsidium assumpta afferūt, indito ori uentriculi robore coactoque stomacho: moxque subeunte aluo.

3 Cur qui olea uel ficu consitum agrum efficere student, longius à uicino recedere iubentur, quàm si aliud quod uis plantæ genus telluri traderent? An quia hæ arbores longissime radices producant, & peragunt. An uero quia alimoniam subripiunt, & absument illis quibus uicinant, tum propter magnitudinem suam, tum propter fructuū ubertatem, & copiā: quos plurimos, & succi plenos & humoris edūt. An quia noxiam ex sese defluxionem & pestilentem halitum auræue transmittunt: quæ obesse possit uirgultis in proximo satis. Ob id igitur Solon (ut erāt ueteres illi tum rei rusticæ diligentissimi curatores, tum nullius ingenuæ disciplinæ ignari) rectissima ratione sanxit: ut qui aliam quāuis arborem sererent, per quinquē pedū spatium à uicino abessent, at qui uel ficetum, uel oliuetum, non minori quàm nouem pedum interuallo, ab agro contermino se continerent.

4 Cur cum omnia quæ urbana sunt, agrestia etiam reperiantur, betam tamen agrestē, diuersamquè ab ea quæ in hortis seritur, reperire non sit? Nā & homines: & canes in terra indica, & sues, & capras, & asinos feros inueniri constat, & arbores etiā herbæquè omnes quæ cultu proueniunt, eadem etiam sine rusticorum cura aut diligentia enascuntur. lactucaquè & malua agrestis (quam altheam dicunt) & pirus etiam num suapte sponte nascens (quæ achras appellatur) in campis, incultisquè locis offenditur. An quia amat irrigua loca beta: nā frigida & humida ui pollet, ac ob id non nisi ubi aquarum est copia oriatur. nec in arenis siccisquè proueniat. Omne autem agreste siccius esse satino manifestum est. An uero lapathum, betā quis etiā agrestē dicere possit: nā & gustu non solū, sed & uiribus illi perquæ assimilis est.

5 Propter quid rosam natura munuit aculeis? An ut eam ab iniurijs defenderet & tutaretur, ne se decerpi sineret. An uero ut maiori suauitate afficerentur legentes, & ut maiori subinde uoluptati esset eius flagrantissimus odor, fecit eam spi-

nis ar-

PROBLEMAT. ANTO. LOD.

nis armari, ut cum in decerpando laborarent, & ceu pruriginem quādam & uellicationem perciperent, magis eā uellere subinde niterētur, & intensiore uehementiorēq; sentirēt uoluptatem, quia quidam ueluti dolor præcessit. dati igitur aculei ut maior uoluptas ex ea: quadam legendi pugna uasceretur. An uero ut tacite intelligere daret difficilia esse quæ pulchra, & nihil magnum nec paruum sine labore consequi nos posse: proinde nobis intense enitendum, atq; uigilandum, ut ex spinarū & laborum amarā molestia, suauissimos uirtutis & litterarū fructus decerpamus. An uero ut hominibus: in omnibus: hoc ueluti argumento esse nemesis monstraret: ne fastu turgent, ne ue insolēter agant, sed post præclara & recte gesta inuidiā utique eos secuturam cognoscant.

6 Cur suauius olet rosa, quæ habet umbilicum asperum? An quoniam earū natura spinosa est, & propterea odora est magis, quæ ad naturā suā amplius accedit.

7 Cur lactuca, atriplicis, malua, bliti, & aliorū etiā holerū quæcūq; in frigidādi & humectandi ui prædita sunt, tener cauliculus (quē asparagum græci dicunt) sicciior sit: q̄ tota planta, brassicæ, nero, & betæ, sinipeos, napi, pyrethri, nasturcij, & aliorū quæ acria & ex calefaciēcia, gustusq; mordatia sunt: caulis humidior sit: q̄ folia? An quia in illis radix imbecillior est: ut præripere à caule scapoue humiditatem & alimenta non possit. horum uero uis est ualentior: ut ad se omnem humorem pertrahant, qui in alimoniam foliorum concessurus erat.

8 Cur althea, napi, raphani, betæ, alliorum: ceparum, & aliorum id genus radices maiore ui polleant, ut discutere inflammati uos tumores queāt (quod ipsarum folia non efficerent) in alijs autem ut plurimum: radices multa incocta & excrementitia humiditate scateant, & omnino sint imbecilliores? An quia in primis, radicibus uis & facultas præstantior est, ut quod optimum & concoctum est: sibi adiungant, quod uero superfluum & concoctioni ineptum ad folia trās mittant. Perinde ut quorūdam animalium natura, meliore alimenti portione sibi conseruata, excrementosa in cornua, & spinas, & cutem, & pilos concedit. in reliquis autem humor crudus & crassus obtineatur, qui non nisi in folijs & caule, ad quorum transmitti alimentum debet, perfectam concoctionem & elaborationem consequatur.

9 Cur cedria: hoc est cedri lachryma resinae: uiuentia perimit, perempta custodit? An quia tametsi quarto calfacientium ordine caleat, proindeq; adurat, imbecillimā tamen uim inter oīa erodētia medicamēta (quæ q̄ putrefaciēdo internitionē afferāt, septica græci dixerunt) habere eam cōstet. In uiuētibus igitur uitali adiūto calore sumit uires, & accēditur: atq; ita iugulat. mortuis uero illinita putredinē & uitiosos humores exterit & absūmit, quibus discussis incorrupta seruatur.

Cur pluuiialis

10 Cur pluuiialis aqua satis & seminibus alendis commodissima omnium censetur? An quia ex alto magno impete cadens, magis in imas radices petere & peruadere potest. An quod tenuissima & omnium optima est, quod alterationis celeritas testatur. quare non iniuria meliorem germinibus a terra prodeuntibus alimoniam praestat.

11 Cur ubi in labrum calentiūque aquarum thermas ingressi sumus (si mingere contingat) frigidum lotium sentiamus? extra uero calidum. An quia licet suapte sponte calear lotium, multum tamen relinquatur ab ea quae in balneis est caliditate, atque ideo frigoris sensum inducere potest, quia quod minus calidum est, cum nec parem tueri calorem, nec maiorem producere possit, ab eo quod magis tale: frigidum iudicatur. Cum uero extra solium produimus, simusque ab aeris occursum apertos meatus inueniente: refrigerati, non iniuria lotium calere censemus: quod aeris frigiditate emendet. An uero quia acre & mordax lotium est, dum calidis balnearum aquis lauamur, atque perfundimur, per patentiores meatus magis penetrans: neruos irritat atque laceffit, quibus acrius huiusmodi punctis, rigorem sequi, quassarique corpus, & frigore hominem concuti, necessum est.

12 Cur uenena calida ocyus perimunt, frigida tardius, cum utraque uim habeant necandi? An quia frigidis innatus calor contra sese fert, atque repugnat, tandemque renititur, quo ad superatus uictusque extinguitur. at uero calidis non resistit: sed tanquam congeneribus collaetatur. An quia calida uenena quae erodendo uitam adimunt, nostro calore tanquam organo aduersus nos abutuntur, nosque (ut fertur) nostro gladio iugulant. Namque totum, ferme hoc, quo nos mori faciunt, a nobis mutuuntur: quibus quaedam portione, ad maiorem calorem: quaedam ad minorem inscendere possunt. Hinc saepius accepta uenena senes non occiderunt, quia debilior illis calor in corpore erat, quam ut conuicti ueneno, illudque alterando, opere ferre, aut fomitem praebere posset. Quam ite ob causam iuniores calidis assumptis: senes uero a frigidis: extincto exiguo calore, quo uitam trahunt: citius mori constat. At frigida deleteria: praeter hoc quod comminuuntur, nihil a calore nostro accipiunt, sed ipsa innata sibi ui agunt, tandiuque cunctantur, quo ad uel peruincantur, uel lento exitio tradant. Merito igitur calientia pharmaca citius morte condennant, quia uis geminata ad necem properandam cogit. An quia non prius uenena occidit, quam uis ueneni ad cor usque perripat, & pertingat, graueque illud uirus cordis sedem arcemque occupet. calida itaque cum aperire possint, & uasculo riuusculis deducendis aptissima sint, citius ad uitalia proserpuit. frigida autem tardius locum inferunt, quia magis morantur. Hinc ieiunos: ut pote uacuis uenis, nullo obstaculo, quin ueneni permeet, uenena ocyus intercipiunt. Et si a ueneno accepto somnus occupet, festinata mors consequitur. quia reciprocus calor uenenum in uiscera magis immittit, atque introducit. Hinc quaecumque uenena somnos conciliando: eripiunt uitam,

magis

magis sunt pernitiōsa. Hinc aspidis exitiale ueneniū: quod blādo sopore mēbris obdu-
cto, citissimam pernitiē affert. Quo sibi Aegypti regina Cleopatra (cū charo
Antonio mortuo: uiuendū sibi non amplius duceret, nec alia uenena experiri uellet,
quæ & si mortem citam consciscunt, grauissimis tormentis torquerent) ut pote mor-
tem per somni delitias agente: serpente colo aurea prouocato: quē pyxide seruarat,
brachioq; ad plagā ictus oblato, uitam misere finiuit, ne in manus Cæsaris: cur-
rus sequens uictoris, captiua duceretur.

13. Cur cum in agris frumenta deglubuntur, atque demetuntur, quæ sunt meliora,
minus palearum, culmorumq; relinquunt? An quia quantum cūq; ab alimonia tritici
degenerat, atq; aberratur, & infœliciter disperditur, id totum in stipulas, harundi-
neosq; leuesq; calamos abit: & conuertitur: & agricolarum uanis aristis: area fru-
stra terēte culmos: spes deluditur. nec quicq; tunc (ut Poeta ait) ex alto Ceres despe-
ctat Olympo. Nō abs re igitur quod optimū est: atq; generosum far, minimas pau-
casq; dū in aeris tritura laboratur, aristas hoc est spicarum aridos cuspides (quas
græci athēras uocarūt) ex sese mittit, exiguāq; glumā paleāq; (dū falce segetes am-
putantur) efficit: uētisq; diripiēdas iactat. Sic cum in aruis amygdalus (quam no-
stri nucem græcā appellant) in florem ramos curuabit, si superant fructus, multas
nucēs dabit, sin foliorum exuberet foetura: per paucos. sic cum bene ualemus & ali-
menta in corpus conficimus recte, per parum excrementorum sequitur: at cum multa
excretio urinae, sudoris, & alui superfluitatum fit, aut pedūculi generatur, uel in in-
testinis uermes, tota tunc aut magna eius pars alimenti: quo alenda erant membra,
perit, ex qua corrupta animalcula illa ortum habeant: & morbi ex plenitudine pu-
tredineq; infestant; nec totum adhuc à nobis malum propulsauiimus, nec incōmodam
arciuimus ualitudinē, sed laceffita atq; culpata corporis utimur firmitate.

14. Cur delatores qui factum aliquod crimē cōmonstrassent sycophantæ sunt di-
cti? An quia cum Solon: qui Atheniēsisibus rēpublicā constituit, ut bono publico
consuleret, legem tulisset, ne cui qui mercaturam faceret liceret: extra fines patrios
alicuius rei præter olei uecturam facere, ut ciuibus & annona, & reliqui fructus
supereffent potius, nec petere ab exteris opus haberent. Cū autem quidam quo ube-
riores quæstus facerēt, in peregrinas terras & emporia: lucri causa etiam ficuū &
caricariū palathas: præter morem patriū deportare ausi forent: deprehensiq; essent,
in illos quidē est acerbe uendicātū, at qui factum indicarunt, sycophantæ à ficuum
monstratione (quod nomen indicat) sunt appellati: quod ad alios quoscūq; qui per
calumniam alteri nocuissent, uel per delationem quippiam confecissent, paulatim cœ-
pit transferri.

- 15 Cur est q̄ Romani duces eū qui ciuē in bello seruasset, & protegisset ab hoste, corona e quercu donādum censuerunt? An quod parata & facilis inuētū ea arbor est, & ubiq̄; ferē nascēs, ita ut nullibi defuturū sit: quo bene meriti præmiū honorēq̄; (quē maxime liberae mentes cōcupiscunt) assequantur. An potius q̄ antiqui quercū grandi in ueneratione habuerunt, quoniam cibus fuisset ueteribus mortalibus ex ea nata glās, & mel pro potu exhiberet, & uiscū ferret, quo plurima tū alitū tum quadrupedū uenarentur, unde cibos cōficerent. Vel quoniā quercus hoc habebat peculiare, quod inter agrestes arbores mitissima sit, & pulcherrimum fructum producat, inter domesticas autē & urbanas mansuetas ue robustissima. ut scilicet innuerent militares uiros, & mansuetudine & robore præstare debere.
- 16 Cur ruta calefactoriæ existens potestatis ueneris appetentias coercet? An quia calet admodū & siccescit & tenuiū partiū est, adeo, ut cōsumat geniturā, & discutiat flatus qui admodū in re ueneria possunt. Vnde in bello nec edendā nec serendā hanc herbam tradūt, quia semen ipsum depabulatur, in quo haud minima uis adrobur est. Atque cōsimili ratione desiccatiōis & caloris: agni fruticis semē bibitū uenereorū impetus castigat. Quāobrē Athenis mulieres Cereris sacra faciētes totos huius uiticis ramos (nā & subiecti etiā eadē ui pollēt) sibi substernebant, ne per sacrorū tempus à libidine tentarentur.
- 17 Cur abrotoni cinis cū oleo raphanino lētiscinoue inspersus, mentum tarde subfruticās pullulare facit? An quia abūde calet & mordax est, ut in penitiora ingruat: quæ oibus cineribus accidūt, & ijs præcipue quæ ab acris amarīs ue herbis relinquiūtur, & rōne sue subtilitatis rarefacit, quā sapor eius amarus ostēdit, q̄ nō nisi in terrestri substātia à calido copioso subtiliata cōsistere nouit. atq̄; hinc & prouocare excrementa potest, quæ ad barbicij generationem conueniāt, & meatus aperiat, & reddat patulos: unde pilo prodeunti pateat egressus.
- 18 Cur ad incipiētes panos & efferuescētes adhuc phlegmonas: maluæ qdē & atriplices in hortis satæ sint utiliores: ad declinātes aut agrestes? An quoniā illæ qdē, ut hortulana oīa, & frigēt uberius & humescūt. Quo circa & ad repellēdū & ad cōspargēdū inflāmationū ardorē magis cōmēdātur. at uero mōtana quia siccescūt amplius, ad desiccādū & digerēdū per halitū multum adeo in declinantibus præstant.
- 19 Cur si quis quodpiā bellariū ex saccharo confectum, aut re alia quapiam eiusmodi dulci deuoret, mox ut in uentrem ingessit, sitim perpetitur? An quoniam omnia ea, tãq̄; si guttulam olei in ingētem pyram ignis instilles, confestim ab interno calore deuicta, innatumq̄; feruorē augescētia, humorem ab ore uentriculi exhauriunt, quo cōsumpto, hūore conspergi: atque prolui capacibus poculis homines appetunt.

18. Propter quid Romani fortunam hoc nomine nuncuparunt? An quia cum multas excidissent urbes & plurima oppida expugnassent, & gentes innumeras in ditionem recepissent, & nonnulla non uicina adeo uirtute: quātū prospero & faelici euentu atq; successu, confecisse uiriliter & fortiter uiderentur, cum se maximam rerū molē summamq; consecutos beneficio fortunæ cognoscerent, atq; eo nomine plurimū se illi debere faterētur, eā subinde hoc cognomēto uocarūt. Dicta igitur fortuna est quod fortes & audentes fortuna faciat.
19. Propter quid pyramides: illa quondam toti orbi saeculoque miracula, hanc nomēclaturā acceperunt? An ab specie igneam figuram referente (pyr enim ignis est: a quo pyrethrum herba supercalfaciens, & pyretos febris) nam in acutum fastigatumque capitellum tendebant, in acuminatum mucronem desinens. An uero a potōn pyron hoc est a tritico, cuius ingens uis in illarū extruptione insumebatur, multis hominum milibus conductis & innumerabilibus seruitijs: quo operam impenderent, & tantæ molis structuram edificarent.
20. Propter quid cicer, faba, ordeum, triticum, ficus, nuces, & denique tan cerealia semina, quam arborei fructus, & legumina, omnia eo meliora censentur, quo in aquam iniecta citius remollescunt, & in maiorem molem consurgunt? nam is probatissimus eorum bonitatis est modus. An quia signum est ea a calore nostro natiuo facile permutari posse, ut quæ non admodum compacta & duriuscula & reluctantia sint, sed raros frequentesq; meatus obtinentia, quos subingrediens aqua attollat. quæ uero talia sunt ea ad sanitatem multum cōferre, nemo qui limina medicinae salutauit: ambigere potest. Quippe in hoc stat bonorum alimētorū ratio, ut celeriter uincantur, & superentur a nobis. sic & ea optima est aqua, quæ calorem & frigus cito suscipit, ut dicit Hippocrates Asclepiadum bonos.
21. Cur colocynthīs .i. cucurbita siluestris cum sit amarissimum pharmacum, non adeo si sumatur, effectus amaritudinis edit? An quia prius exire præuenit, propter uim purgatoriam, quam habet, quam exercere facultatem possit. sic cinnamomum quāuis admodum nimis caleat, & siccescat, non tamē adeo desiccatur, quia propter tenuitatem partium minus moratur. Zingiber autem & piper longum: quibus non magis calefiant, quam aliæ piperis species: diutius tamen permanentem propter crassitudinem imprimunt calorem. quocirca illorum quidem tunc usus est, cum citæ calefactionis totius corporis opus est. his uero tunc uti expedit, cum longius duraturam ad aliquam particulam infrigidatam, excitare caliditatem uolumus.
22. Cur tabidi a cibo sūpto calefiūt, ut alia noua accessio sine rigore, aut extremorū frigore irrupisse uideatur? Vtrū quia a cibis calor & sanguis spirituumq; copia multiplicentur

tiplicetur, quæ perinde ac frigida conspersio caminum ardentem magis conflagrare facit, ita aridum tabidorum calorem suscitant, & expergescunt, ut qui antea non sentirent febrim, quæ iam abierat in habitum: tunc tandem persentiant, eoq; maiorem uim habeat conspersus, & humoris pabulo irriguus calor. Unde non extemplo concalescunt, & nouæ accessionis percipiunt sensum, sed tam longo interuallo, quo ascendentes halitus ab alimonia iam aliquatenus confecta: recalcant, & scādant ad membra. à quibus prompte adeo & celerrime suscipiuntur, eo q; nulli obstant humores, aut materies quæpiam: ut in cæteris febribus: quæ aditum prohibent, & membrorum attractiue facultas ualentius operetur, nulli alteri muneri intendens. Cibus autem etsi quomodocunque febrientibus datus, post horas calorem inaugeat febris: nõ tamen id conspicuū adeo est, quia & anteq̃ cibū assumerent, grauē etiā & efferuescentem satis calorē perceperant. quod non cōtingit in tabidis.

22 Cur malua & nonnullæ aliæ herbæ solem circum obeuntem sequuntur (adeo ut inde Heliotropij nomen meruerint)? An propter congenitam quandam herbæ & sideris affinitatem. alias nãque Iouias, alias Saturnias, ut alias Solares esse tradunt. An potius quia quâ sol tendit, humorem omnem absomit, unde ab ea parte procūbunt & nutant, ut Phœbum, inclinato ramorū uertice, adorare uideātur.

23 Cur matellæ uitreæ uetustate fiant leuiores. cum ex pinguitudine lotij aliquid contraxisse ponderis par esset? An quia urina sua acuitate & acritudine penetrans in meatus, aliquid etiam de substantia, tempore detrahit, & consumit. unde & fullones: ut qui probe eius uim norint, ea, ad sordes uestiū detrahendas & emūdandas, passim uti uidemus.

24 Cur nonnulla calentiora euadunt: alia minus calida sunt dum comburuntur? An amara quidem quæ sunt, & ijs adhuc magis acria (drymæa uocant) quæ suapte natura amplius calescunt, multum de calore amittunt, ut allia, cepæ, & scylla, quæ non nisi tosta tussientibus, aut aliquid à pulmone expuentibus propinatur. quæ autem astringunt omnia uel frigent, ut styptica, & acerba, & acida, calorem ab igne acquirunt. Nullū autem ex ijs quæ ignibus torrentur, exacte frigidum manet. ut enim quodcunque in eis humoris erat, absomitur, ita & ignitabulum quoddam in cunctis: quæ flammis uruntur, & subtile quoddam ignis insigne, relinquitur, quod igneam in se caliditatem conseruat.

25 Cur sub æquatore uenti q̃ facillime permutantur? An ppter solis uelocissimū transitum, citatissimo nanque motu per eas partes cietur, cum maximam orbitam peragat. Cū igitur non persitet diu in eisdem locis, sed momento stationem permutet hinc uētorum tantam uarietatem excitare natus est. hinc nauigantibus ad æquatorem subiectas plagas uenti, facile permutari solent.

LIBER SECVNDVS, CVIVS SVNT QVINQVE SECTIONES.

SECTIO PRIMA MISCELLANEA multa, & uaria problemata continens.

Vid est quod uates & naturalis philosophus, eodē signo inspecto, idē de eadē re pronūciare possūt, cū diuersi artifices sint. An q̄ al- ter rei causas quomodo sese habeant, & quid nata sint producere: considerat. alter finem, & propter quid, ad quē illa referuntur, mē- te concipit. quare absurdum non est, si uterq̄ de eodē negotio idem iudicium proferat. Quale accidisse fertur Lāponi fatidico, & physico Anaxago- rae, nā cū arietis caput, unico in media frōte ualido cornu, insigne fuisset delatū, prae- dixit Lampo, q̄ cū binæ essent in urbe factiones potentatus ue, totā ad Periclem fo- re conuertendā ciuitatē, atq̄ ad eum unum rerum arbitriū prouenturum. idē Ana- xagoras ostendit: considerato capite, eo q̄ cerebrum non repleuerat uasim totā, sed acutū ins̄tar. oui existens, utrinq̄ in eam potissimum partē defluxisset, unde cornu radix erumpebat. atq̄ huius quidē sermo magno fuit plausu a cunctis exceptus & approbatus, quia physicā habere rationem uideretur. paulo post autē Lāponis prae- sagium miraculo haberi coepit: euentu succedente.

Cur de ijs quae sub lunari sunt globo: magna inter philosophos contentio & di- gladiatio esse solet? An quia unum, multitudine, oibus notius est. Vnde deū nōnulli asserētes, daemones mētesq̄ negabāt. alij hāc ipsa cōcedētes, heroicū ordinē tolle- bāt. Superiorū nāq̄ & uniuersaliū proptius meminimus, proximorū autem & ui- cinorū obliuiscimur. An quoniā propter illorū uarietatē, incōstātiā, & cōtinuā mutationē, nihil de ijs certi haberi potest, cū rerū eodē modo se habētium sit sciētia. Hinc Socrates naturam relinquēs, ad mores & rationales artes (logicas uocant) se trāstulit, illiusq̄ tēpore: diffiniēdi & diuidēdi artificium maxie excultū est. Arist. autē cū. s. aut plures mētes, caelestibus orbibus mouēdis adhibuisset, totā aethereā & suppositā plagā, perinde ac si nulla puidētia regeretur, nauis ins̄tar temone clauoq̄ carētis: sine delectu ferri permisit. Sed Plato cū deorū, aiarū, daemōnū genitū exacte diffiniisset, ne quicq̄ deum in uota petiuit. de informi autem, & specie destituta syl- ua, sermonem habiturus, diuinitatem uocauit, quae ex procellosa tempestate, & ue- luti turbida iactatione freti, dicentem eriperet. Idemque non ob aliud sane ideas in- troduxit, quam ut esset de quibus scire possemus. ijs adde: quod diuinorum firma & stabilis scientia est, mutabilium autem mutabilis & incerta. Hinc mathema- ta certissima sunt, quia quāuis de lineis, figuris, schæmatismis, quae nisi in materia esse non possunt, peragant: a motu tamen abstrahere consueuerunt. Oia uero subtilius

lunã instabili agitata, & sine ordine feruntur, & nunquã nõ permutantur, fluoreq; substantiæ admittunt. quicquid uero de superis dixit Arist. pbabile id esse certissimũ est.

3 Cur subiectum quod formas recipit, materiæ siluæq; appellatione nuncupari? An quoniam uelut hæc informis & rudis est, conformari tamen potens, si artifex manus accesserit, ita & hæc decolor & omni carens qualitate, nullamq; peculiarem formã & speciẽ habens, unam quãq; passim sibi induit, quancunq; impresserit formator. Viri autẽ naturæ scientissimĩ hanc fœminæ assimilem esse dixerunt, q̄ uelut auida quadam & nunquã satura uirorum appetentia turgeat, ita & hæc nunquã in semel assumpta specie libens conquiescat. Vnde materiæ nomẽ de cœlesti & hac dictum æquiuoce uolunt, q̄ illa perfectissimam formam habens (quæ inanima esse nõ potest) qualẽ præstãtissimũ corpus sortitũ esse decet, nullã amplius appetat.

4 Cur mundus indissolubilis semper perennat? An quia nihil mundo & uniuersitati perit. id nãq; interire dicitur, quod fluit extra id totum cuius pars est. Quicquid uero intra mundum innouatur, intra eius ambitum continetur. ut si aqua in aërem transeat, uel unum ex alio elemento nascatur, naturæ quidem uniuersali nihil interim decessit, quia aer in illius locum subrogatur: nihilq; auolat extra, aut dissilit, sed intra cõseptũ eius manet: semperq; ex integris suis partibus constat.

5 Cur elemẽta nec substantiæ pprie, nec accidẽtia dicuntur? An quia ex illis ceu ex principijs internis copora cõposita oĩa & substantiæ cõstant, quod nõ cõtingit ijs quæ accidunt, & inbærẽt in subiecto. nec uero substantias appellare licet, sed quæ ex illis mixta cõficiuntur. non absre itaque inter utraque locũ mediũ sortita recẽsentur.

6 Cur in formæ substantialis ingressu, primo sequuntur accidentia propria: deinde uero communia? An quia illa suapte sponte formam concõmittantur, & ab illa fluunt. hæc uero ut quantitas, color, & reliqua in materia inuitantur.

7 Cur magi in excantationibus: & inuocationibus, uocibus quibusdã interdum nihil significãtib; utuntur? An ut uulgo imposturã & fucũ faciãt, (quod peregrinas magis, & ignotas fere uoces in admiratione habere consueuit.) Sicut eos medicos magis in honore habent, q̄ noxia & perniciosa pharmaca, sed ab ultima barbarie cõuecta ppinãt, q̄ qui cõmunibus & ab horto petitis herbis curationẽ aggrediuntur. An quoniã nõ ipsæ uoces dictiões ue sũt, quæ suapte spõte aliquẽ sortiãtur effectũ, aut aliquã aliam uim habeãt, sed ad illarũ prolationẽ, ppter inmatũ quẽdam dicẽtis ipsius affectũ, & cõpassionẽ ad diuina, uis aliqua à supernis influit, & illabatur, q̄ nihil minus per nõ significãtes: q̄ significatiuas dictiões trãsmitti & deriuari potest, tanquã per quosdã canales, quorum ora sint correspondentiã oscillũ canalium superiorum. An quoniam eæ ipsæ dictiões (quæ apud nos nihil adeo signifi-

cāt) earum significationes sunt præceptæ: qui omnium gentium linguas nouerunt. nã quæ apud Græcos (si ita res ferat) nihil significat uox, apud Arabas, aut Persas peculiarem significationem obtinet, & apud alios eadem dictiones longe aliam significationem habere dignoscuntur. Quo fit ut nulla sit dictio tam omni carens significatu, quam non magis magnam quandam habere uim ad auspitia & connexus inorum cum summis arbitrentur.

s Quare aurum fuluū est? An quia plures habet, qui insidientur, ut aiebat Diogenes. An uero quia ipsum opulenti & diuites homines seris, & arculis, clausum & obseratū retinent. Sicut igitur qui compedibus durisq; catenis uincti diu in carcere & ergastulis perstitierunt, pallent: cū in lucem prodeunt: ita & aurum cum ex tenebris quibus illum abdiderūt defossum & obfignatū, in diē erūpat, non immerito pallore cōspicitur. An uero gratiosissimis philosophorū: & ijs qui fabulas cōmētantur: talia dicere permittēdū est. nobis uero ingenue philosophātibus ueriores eius rei causam inuestigare decet. An igitur talis in auro obseruatur color eo quod argēti uiui quod materiae uicē subit, & sulphuris quod parētis loco est, ex quibus oīa metalla cōstāt, portionē syncerissimā & depurgatissimā obtinet. Vnde & flauius est aurū: quod in uenulis lapidū aliquādo reperiri cōstat, quia calēs uapor halitus ue: ex quo auro generatio, ibidē cōclusus: perflari p̄hibetur, & elegāter decoquitur. quodque apud littoreas arenas minutissimis micis ramētisq; colligūt, magis ab aurificibus p̄batur, quia per frequētē abluionē detergitur. quæ quāuis nimium quoque pura in argento insit: superat in eo tamē hydrargyros: ut sulphur in auro, in quo hæc cōmunia omniū metallorū elemēta cōpactiora sunt, adeo ut nec ignibus traditū quicq; deperdat. sitq; malleo tātū ductile q̄tū nullū aliud, unde nedū in laminas: sed in phylacteria & simbrias adeo tenuissimas deducitur, ut uel oris flatu leuiore rapiatur.

9 Cur imagines & statuas sudare aliquādo cōtingit? Nã id sæpius factū proditū est, aliqua clade aut calamitate imminente cōmunibus rebus, aut cū fatum & exitiū alicui Heroi aut principi uiro portēditur: qualia euenire uisa sūt, anteq̄ præliū & acies cōmittātur. ut Anto. de oīm rerū & totius imperij sūma cū Cæsare decertaturo, ita eius lapideas imagines sudasse per plures dies cōpertū est, ut cū abstergerēt qdā, nō utiq; tamē cessaret. An quia ex hūiditate nimia earū iteruenia sæpius turgeāt: qua ex imo p̄deūte, sæpius aliquis humor circa eius superficiē congregetur, ut nihil mirū sit si & sudantia & lachrymas fūdētia, & guttulas aliquas sanguineas emittētia simulachra appareant. nam id & in lapidibus, & lignis nō multo ante deiectis in terrā atq; cōcisis fieri cernimus: ut cum intus plena liquore scateāt, in extremis itē partibus copiam colligunt, atq; acceruant humoris. An uero quia tempore

humecto

humecto spiramēta earū multo aere completa, in aquam ui frigoris conuertuntur, quæ deinde fluens, suo fluore ita rigat statuas, ut sudantium speciem exhibeant. nam & fontes in mōtium cauis: non aliter fieri omnibus in confesso est. An quia ueluti sal aqua conspersum in liquorem soluitur, ita longo tempore & ueluti senio confectæ imagines resoluuntur, & liquantur in quandam colluuiem, & laxantur a calore & diffluuntur. An quia cera illitæ, & conglutinatæ ut plurimum esse consueverunt, quæ quidem aut solis æstu, aut ignis incendio exæstuarè potuerit, quod quidem eam liquido à sole pati uidemus. An uero quia ex cædro cōstitutæ, quibus insitū hoc à natura est, ut humorem reddere soleant, ita ut deorum simulacra interdum sudare (quæ commodissima olim hac ex arbore fiebant) reputentur. Causa uero cur tempore ancipiti, & dubio rerum statu, cumq; magna in se ruunt, id cōtigisse fuerit obseruatum, non nisi in casum referenda est, nam & id cum mūdus securo pace & tranquillitate fruitur, euenire nihil obstat.

10 Quid est autem quod uocē quoq; emississe, elocutaq; esse eadem quoque traduntur? An quia aer discurrens per occultos meatus, & uiolentior uenti fluctus: strepitus aliquos ciat, gemitibus & mugitui similes, quales collisæ arborum frondes & ephyro, susurros edere solēt. An uero id euenire potuerit, propter ruptionem aliquā, & abscessum, & diuisionem in profundo partium uehementius factam, ut quispiā fragor perciperetur. fieri uero id nequit, ut uox perfecta & (ut Græci dicūt) artificio: à simulacris edatur, cum ea: organa rationalia quibus uox cudatur, ex postulet, ut pulmonem, laringa, pectus, & ultra hæc. animalia quoq; forent ratione prædita: si uocē quāpiā efferrent. quippe uoces ipsæ symbola mētis existūt. Quod si sanctes imagines, uocesque reddentes se auribus percepisse: nonnulli testentur, ut derogare fidem ijs: impiam rem atque indignam existiment. ijs adeo respondendum est: similem quandam sensationi affectum, factum esse forsitan in phantastica animæ potestate, quæ uisa diiudicat, ut persuaserit existimationem, se rem eodem pacto habere, qualiter apprehendit. quemadmodum euenit in somnijs ut uidere nos credamus, nihil tamē uidētes, & etiā uoces aliquas audire, aut si ita cōtingat ingētē strepitū, cum tamē nihil horū uere existat. An uero fieri id quidē potuerit, sed non ui. aliqua hūana, magnumq; præbet argumentū ad fidem de hoc faciendā, q̄ admirationē secū affert, quodq; cū nō sit, ex ijs quæ fieri apud nos soleāt, deo id auctore atq; eius uiribus factum esse contigerit. Nec enim deus homini aut naturam assimilem obtinet, aut motum, aut artem, aut par robur ac homo sortitus est: sed nec omnino in aliquo homini deum conferre fas est. qui si quid faciat eorum quæ nobis factu impossibilia sunt, aut molietur aliquid eorum, quæ nos nulla industriā architectari possumus,

non protinus id absurdū & à ratione alienum est. Verū enimvero cum in omnibus rebus præstet homini deus, longeq; ab eo differat, multo magis in operibus dissimilis, & diuersus esse putandus est. Multa tamen diuinorū si fugiāt, nec cognoscantur à nobis incredulitas impedimēto est: auctore Heraclito. Meminit uero Arist. machinatorē fabricæ Dedalū, ligneolā Venerē ita affabre fecisse, ut agitare se se & gestus ciceret. uerum nihil mirum est, si fusili argento infuso, quod quidem stare loco nescit: motabilem reddidit.

11 Cur uero eadem simulachra pallentia: aut ueluti cruoris quibusdam notis nonnunq; conspersa apparent? An quia tum ex seipsis, tū uero ratione ambientis multos emittūt colores, & recipiunt tincturas, & inficiūtur, prout suscipere nata sunt. sæpius & pulueris tactu nitorem foedata deperdunt.

12 Cur animam essentiam corpore carentem esse diffiniunt? An essentiam quidem, quia contrarias affectiones, uidelicet ignorantiam, & disciplinam, magnanimitatem, & timorem, iustitiam & iniuriā in se suscipiat, ut corpus sospitatē & ægritudinem, pulchritudinem & turpitudinē. hoc autē substantiæ peculiare est. essentiā autē corporis expertē: quia corpus corpori adiūgi non potest: nisi aut commixtū, aut applicatū. si uero hoc, non facerent unum aliquid, sed duo essent, quæ sibi inuicem appellerēt, uel miscerētur. Per cōcretionē autē subire & ingredi, diffundique per omnia membra non posset. quia corpus peruadere non potest corpus. Ex quibus incorpoream animā (ut tradūt Platonis æmuli, & dogmatum ueluti per successionē hæredes) esse liquido constat, si omnes artus fermenti modo, inficere uitali spiritu, & informare debeat.

13 Cur undarū motus quos Auster excitauit, ponente uēto non quiescunt, quos autem Boreas sustulit: mox ut flare desijt, sternuntur & conflascūt? An quia Aquilo ab excelsiore cæli parte perflans, nō adeo cōmittit inter se undas, aut p̄trudit, sed eruit, & ab imo ad summū reuoluit: auster autem non ab editiore, sed uergēte, & inclinante plaga procumbens, obturbat & impellit undas: potius q̄ eleuet, & in cumulū tollat. Quo fit ut hoc nōdū uentilante, mare tādū fluctuet tamen: donec inter se agitati sponte fluctus: mutuos concursus & pugnas deponant, illo autem quiescente, mox subsidet maris tempestas oborta.

14 Cur missilia rectius ab imo ad altum contorquentur? An quia molis ipsius grauitas, cum quid deorsum iactatur, ipsa etiam mouens, dirigētis ictum impediāt. certiores autem sunt iactus, cum ab imo in sublime: tela, ut lapidem, ut sagittā mittimus: quoniam recta eō ferantur, quo pellentis oculus collimauit.

15 Cur in AEGYPTO quidem & regionibus, quæ à media constitutione ad ca-

lidam

lidam & siccam temperiem declināt, loca ad mare posita temperatiora sunt? In locis autem frigidis & humidis ut Thracia: quæ à mari longius recesserunt, minus tepescunt? An quoniā in ijs loca ad maris littora posita humiliora sunt, quæ suapte natura magis calere solent. unde & depressi ualles excelsis montibus calidiores, & ima aeris regio plusq̃ media: propter reflexionē & directiorem percussum radiorum, qui ad summa pertingere nō possunt. In Ægypto autem quæ urbes nō procul à mari sunt conditæ: non æque sunt calidæ, quoniam æstatū ardores his in partibus, arctois flatibus, & marinis erumpentibus auris refrigerantur.

16 Cur prope littoris oras auræ nunq̃ non blandius spirant? An quia à solo multi & crebri halitus ui cælesti erūpūt, unde flammæ est genitus: qui (nisi sole agēte: humido depaſto areſcant) in media aeris regione pluuias collecti suscitant. Vnde mari regiones proximæ uentosa, aut pluuiiales sunt magis. quæ uero à freto longius absunt, niuibus amplius albescere solent.

17 Cur pestis ex Æthiopia ueniens: ad Illyricum, & Graciā penetrasse potuit? ex quo Periclem mortem obiisse tradunt. An quoniam hoc malum contagio serpit, & facile in omnes deriuari potest paulatim: qui eundem aerem spirant. Tria enim sunt morborum genera, quæ maxime ad alios noxam transfundere consueverunt. pestis: cum lues communis populum inuasit, & oculorum lippitudines & affectus, & pulmonis uitia & tabes, ad hæc cutis defedationes & lepra.

18 Cur apud Romanos si qui tabe, aut aqua intercute, aut alijs id genus noxijs morbis periissent, dum parentes ignibus traderentur, eorum natos in aquis pedes habere mos erat? An quoniam eas ægritudines contagiosas arbitrabantur, & in filios transfundere posse propter affinitatem eas noxam putabant, & uitatū tri malum posse, ea ratione credebant, si filij interim in lymphis pedes continerent.

19 Cur nonnulli non solum extraneos: sed etiam notos, & proprios natos fascino re possunt? An quia odium & inuidia causa sunt fascinationis potissima. Ergo simulac aliqui liuorem, & inuidiam animo conceperunt, sanguis intus feruescit, & spiritus atri, & crassi, & uenenati, liuentesq̃ redduntur, perq̃ oculos partem corporis rariorem subeuntes, ad id quod fascinator, deriuantur, illudq̃ cōsimili modo afficiunt. Idcirco autem nō seipſos fascinant, quia quod naturale est, damnū & noxam inferre nullam potest. Propterea autē & liberos fascino nōnunq̃ perimūt, quia peruersum & corruptū habent corporis habitū, & plærumq̃ prauis & iniquis luminibus respicere consueuerunt, itaq̃ interdū sibi ipsis temperare non possunt: quin ea effascinet, quibus bene uolūt. Ita qui irasci sunt celeres, uitium nōnunq̃ tegere nequeunt, sed leui quacunq̃ de causa cōmouentur, & ad aliquem locum cur-

rentes

rentes: sæpius propter uehementiam ultra metam deferuntur.

20 Cur naufragorum corpora, post dies aliquot ab imis gurgitibus emergunt, & fluitare noscuntur? An quia pulmones suapte natura, ritu spōgia, cani & fistulosi, multo interim spiritu & aere completi, in sublime propterea attollendi uim habent. Vnde in historijs de sicario traditum est, qui à se peremptos pulmone euiscerato in pelagus præcipitabat, ne homicidium à mari proderetur. Nec dubitat nonnulli quin aliquis tanta ui, spiritum trahere & retinere queat, ut inflatis pulmonibus, nihil deprimente corporis pondere: super aquas se sustinere possit.

21 Cur nonnulli diutius famem sufferre consueuerunt? An propter diuersam temperaturam uel habitudinem uētris. Nā qui biliosum habent uentriculi oscillum, minus inedias aut esuritiones transmittere possunt, sed qui pituitosiores habent uentris superiores partes, ij dapum inopias innocentius ferunt, & pituitosus humor interim in sanguinem concoquitur, & transmutatur. An plus rursus uentriculos spatiosos habentes, minus fame molestantur, & amplius magnusq; & late distentus uenter fulciat, atq; refirmet uiscera, ne sibi suspensa esse uideantur. Angustus autē & minimus uenter cum cibo inanis, & uacuius est, mox in se contrahitur & nullum munimen uisceribus præstat, ut refirmentur, nihil ut mirum, si ij magis fame afficiantur, ut per aduentum cibi pendentium uiscerum lassitudo tollatur.

22 Cur in eclipsi defectu ue solari tonitrua exhiberi nata non sint? An quia in deliquio solis calor imbecillus adeo est, ut nullos halitus aut raros adeo suscitet, ex quibus tonitru cieri, & concuti cœlum posset. An quia licet multi halitus in sublimi consistant, & eleuentur, ij tamen tonitruis gignendis non queūt, quæ ex aridis & plus satis calentibus exhalationibus, in media aeris regione cum frigore pungnantibus, rūpuntur & prodeunt. nec ullus calorem qui agitet, ut uapores illos cōmiscet & in unum cōmittat, ut tonitrua moueantur.

23 Cur solem multum matutinum apparentē non diu duraturum affirmāt? An & nondum exortus adhuc sol, sed sub finitore existens in nubes aliquas densas, & speculi modo, per summa leues sui luminis radios deflectit: solis speciē præferentes, qui etiam nū sub imo demoratur. Hoc autem multam uaporum consistentiā significat: qui uel uentos uel pluias dabunt. nam si nulla nubes obicem interponeret, non utiq; prius sol uideretur, q̄ sublimē se se super æthera tolleret.

SECTIO SECUNDA DE IIS QUÆ

ad sensuum organa attinent. & nonnulla etiam de somno, de insomnijs, de singultu, memoria, & de sudore & alia id genus continet.

Cur geminas

*V*r geminas pupulas habentes, & ebrij dupla oīa cernunt? An quia omne quod uidetur, ut sub eiusdem triāguli cuspide conoue uideatur, operæ precium est, cuius basis in utroq; oculo insistet: acumen autem in re uisa. Omnem autem triāgulum: ut in eodem sit plano, (ut demonstret mathematici) necessum est. Hinc illi quibus alter oculorum uel digito supposito, uel naturæ uitio, uel aliā quācūq; ob causam à situ & posito sibi proprio peruertitur, duplicia sese uidere credit, quia basis ipsa interpellatur: & aboletur: & uterq; obtutus in eodem epipedo non manet, sed duplex triāgulus redditur. Vnde qui longius q̄ oporteat diaphragma oculorum, uel interstitiū habent, non adeo magnū impedimētum ad uisiones ferunt, quibus uero alter altero sublimior est, omnia agunt & patiuntur, ut eos ad eandem paritatem pertrahāt. In temulentis igitur (uinum nāq; facillime capita replet) oculi multo humore & uini halitu ascendente infarciuntur, & alter sursum trahitur, alter deorsum uergit, tanq̄ si conuulsione ex plenitudine præmātur. qui uero binas pupulas (ut in Falisco Italiae agro) obtinēt, minime in eadem positione conseruant.

2 Cur oculū unum sine altero mouere non possumus? An quia nerui optici luciferum spiritum deferētes, qui soli intus sunt pertusi, ab eodem cerebri principio procedunt, coeuntque in formam litteræ, x, mox disparantur, & ad propriam quisque pupulam tendit, quo fit ut altero orbe luminis clauso, totus animalis spiritus in alterum cōfluat, ut multo lumine scintillet, haud segni remedio, ijs quibus festuca uel uēto citatus puluis uel aliqua noxia in oculos inciderunt.

3 Cur qui oculos extantes, & prominulos, & emissitios obtinēt, minus acuto sunt uisu, q̄ qui eos intus reconditos habent? An quoniam in illis uisibilis radius exilit dissultās, & spargitur, in ijs uero qui intus ceu in theca positos habent, certior est uidēdi ratio, q̄ simulachra non disfluunt, nec dissipantur, sed coeūt. Quo argumento illi exactiore uisus acie, & acumine polle re traduntur, quibus minimi pupularū orbes: & iris uueaq; quæ imaginibus ingressus: angusta est, quale ferme est aquilarum genus: & dorcades hoc est siluestres capræ, & dracones quibus ab acuta uisus subtilitate: nomen inditum est.

4 Cur in speculorum intuitionibus, nunc quidem nos ipsos, nunc quæ sunt supra nos, nunc posita à tergo, interdum quæ à latere sunt, intuemur? An quia uaria efficitur anguli ad oculum redeuntis permutatio. (ut circa hæc peritissimi tradunt.) Cuius quidem si cuspis fuerit acutus, ut cū aduerso nos in speculo intuemur, oppositas ponē ex directo imagines reddit. si uero conus adhuc angustior efficiatur, ut cū paulatim à nobis speculum remouemus, quæ post dorsum sunt uideri facit. sin autem spe-

tem speculum ipsum supino uertice & schæmate reclinemus: ita ut resiliens angulus sit rectus, tecta & domorum fastigia capiti imminetia conspiciuntur. si uero inclinati speculi distantius latus sensim inflectas: ut mucro obtusior euadat: non alta, sed depressiora, ut latera, & parietes camerarum spectare cõtingit. Alterũ autem à fronte: alterum à tergo speculum si habeas: ita ut alterum alterius desultoriã imaginem accipiat: & reddat: nihil sic quidem obstabit, quin uel occipitium ipsum: Iani bifrontis ritum, & terga in spectare possis, ut ne quisq; temere tibi mobili manu auricularas mobiles imitetur. Quod si propter distãtiam, uel proximã ob uiciniã affinitatẽ, angulus uel nimium plusq; deceat, acutus, uel hebes fiat, nihil cernere datur. In speculo autem factõ ad modũ dimidiã sectionis circuli caui, cuius scilicet inferior margo sit in orbem coactus, umbo autem superior in rectum procedat, qualis imago lunæ nascentis esse solet, omnia ampliora uidentur, quoniam radij non ambitu circuli concludantur: sed à lato spatio ad obtutus se referant.

5 Cur in speculis dextra quidem sinistra, læua autem dextra apparent? An quoniam in sinistris dextrisq; e regione oppositis speculi partibus conspiciuntur. Si uero speculum caui intus & oblongum factum respicias: modo imbricis, aut scapbii quadrati, quo bibere consueuerunt, qualis aut tegula est, aut cylinder per longitudinem semisectus, dextra quidem dextrorsum, læua aut sinistrorsum, fallaces imagines non falso iudicio representant. quoniam et si dextra simulachra in læuas, & sinistra spectra in dextras speculi partes referatur, à dextris tamen partibus in læuas: & à læuis in dextras rursus reflectuntur, & mēdosa apparitio, quo sunt loco: figuras uideri facit. Atq; huius quidem inclinati, si alterum dũ taxat latus obtuearis, imo quidem conspecto, te prono pectore desuper incumbentem ostendet, sublimi uero uiso, te supino habitu referet, propter dolosam idolorum relationem, quibus cathoptrica facultas, quin passim utatur, stare non potest.

6 Cur quadratæ magnitudines ex distantia rotundæ esse uidentur? Vtrũne quia in longo intersitio atq; interuallo, quando ingēs intercapedo interhiat: nequit angulos discernere uisus, qui minimo adeo acumine cocunt. sed confusam molem accipiens, rotundã arbitratur. Quo argumẽto fysi nonnulli asserere non dubitarunt, cælum non esse orbicularem, cuius figuræ uidetur, sed trigonæ, aut tetragonæ, aut alterius cuiuspiam figuræ in immensum excurrentis, quæ tamen deficiente & euanescente uisu, dum in longinquum porrigitur, in orbẽ formata esse uideatur, & spectetur.

7 Cur exulcerationem oculorum à defluxione tenui & acri patientibus, nec astringentia styptica ue medicamina, nec acria quidq; adeo profunt, quin potius magis nocēt? An quia astrictiõẽ prædita, in particula manere & retineri faciunt hũorẽ, qui exube-

qui excubet & corrodit, quo magis non discutitur, acria uero passionem magis irritant & adaugēt. Quo circa nihil ijs æque accōmodū est, ac pharmaca quæ sine morsu desiccant, ex quorum genere amyllum est (sic dictum quia molam non sensit) & quæ defluxionem spissant, nullamq; in calido uel frigido obtinentem ostendunt qualitatem, subinde conueniunt, quibus longiori temporis spacio sanitatem procurēt, ut sunt omnia quæ siccitate medicantur.

8 Cur re odorata præsentī, si non inspiremus, nihil odorem sentiamus? An quoniam odoratus organum ad intra nares habetur, ut Arist. docuit, qui quoniam sensus imbecillimus in nobis est, quo non nisi graueolentias per sentimus, in uolucro quodā tegitur, quod ad aeris ingressum aperitur, & reuelatur. An uero potius: caruncula quædā sunt māmillis similes, in partibus anticis cerebri, quibus hoc munus delegatum est, (ut Gal. est auctor) nam si in naribus sit, nihil impedimentum ferret, quin uel spiritu uiolenter impulso, uel flabello uehementer mouente aerem, non spirantes flagrantiam odoris pernotemus, cum illa reserare meatum possint. sed cum odoramenta omnia, & quæ sternutamenta mouent, & pituitam per nares depurgāt, (ptarmica, & errhina, & apophlegmatismos uocant Græci) caput depurgandi uim habeant, q; in cerebro anteriori hic sensus accubet, fidē manifestam faciūt. Per spirationes igitur aer odoris defluxu satiatus, ad sensorium defertur, cum uero spiritus cōtinetur, aer qui in osse est, ichmōide a cribri foramine dicto, per quod quippiā percolatur, obuiam positus, quicq; ingredi probibens, impedimentū fit, ne perueniat halitus ad sensum.

9 Propter quid quibusdam nares in frigoribus rubescunt? An quia aliquibus calor innatus uiscerum imbecillus est, quem in se totum retinent, nec aliquid extremis particulis impertiunt. his adde: q; narium cartilagine pterygiaue sanguinis inopes atque cassæ sunt, quibus frigidum nocere suapte, spē ut omnibus neruosis corporibus: est natum. At uero quibus non rubore complentur: ijs uehementior & fortior intestinus calor & narium est, ut audeat obuiam contra frigoris iniurias sese opponere. Inditium autem, quia & canes illi præstantiores generosioresq; censentur: quorum nares per hiemes non molliter & greue afficiuntur, sed aeris minas concretionesq; innoxijs inalteratisq; naribus transmittunt.

10 Cur odoramenta omnia caput dolore infestant? An quia calida sunt, calor autem ad supera est motus.

11 Cur sapores in stypticum, austerū, acidum, nitrosū, salsum, amarum, acrem, dulcemq; & pinguem subdiuidunt? An quia succi omnes uel in substantia crassa, & terrea, uel tenui & humecta innituntur. si igitur in crassiori argenteq; mole cōsi-

stat sapor, stypticus astringens ue dicitur, qui si intendatur, in austerum concedit. atque hi quidem, organum molesta quadam & inæquabili sensatione afficiunt, & exasperant. sed austerus magis subit & ingreditur, ita ut etiam in inas partes sensum astrictionis diffundat. Si uero humidus succos calor imbecillus uel frigidū subegerit, acidus sapor comparatur, qui mox transit in dulcorem, ubi calor humorem perfecte concoxerit. unde non omnes quidem succi: sed qui à principio, ascitio, & nimio humore scatent, anteq̃ dulcescant, sunt acidi. cæteri autem fructus sunt primum styptici: & astringentes: ut castaneæ, nuges. quod si multus calor in materiam crassitudine præditam terrestrēq̃ subtiliādo laborauerit, nitrosus sapor perficitur: qui remissus: fit salsus, intensus autem est amarus. atque hoc adhuc impensius calet, qui est acris. qualis in pyrethro, piperibus, nasturtio, cepis, allijs, multisque id genus reperitur sapor. Verū hi non adeo linguam cogunt, sed potius id ipsum gustatus sensorium demordent, lancinantque, & uellicant. Quando autē mediocre calidū in humorem egerit, dulcis sane sapor pinguisque producitur, qui sensiterium ueluti illinūt, & molli quodam contactu irrigant. uerum ille quidem iocunde, hic autē non iocunde. Quātū itaq̃ ad uoluptatem, & sensus titillationem pertinet, amarus dulcisq̃ opponuntur. hic quidem uoluptuarius existens, ille propter amarorem edi nō potens, quo autem ad causas ex quibus constant: stypticus & amaritudine præditus maxime contrarij uidentur.

12. Cur succi omnes repositi acescunt facile, & exacuuntur, & inutiles redduntur? Malorū cotoneorum uero, & struthiorum præcipue, succus expressus bene fert ætatem. nam septem integris annis (si fidem suam nobis probat Galenus) inuiolatum fuisse repertum, qui per incuriam asseruatus fuerat perhibetur. An quia propter tenuitatem suam, & patiendi promptitudinem, nec hiemis nec æstatis iniurias, quin mox alterētur, tolerare possunt. Cotoneorū uero succus, propter astringentem uim (quā adeo pollet, ut si per locum quo consita est malus cytonia: qui helleborum ferunt uenatores pertranscant, quō bestias sautias lætali telo defigant. uexatrum uim omnem & facultatem neruosiq̃ amittat, ut inficiendis tingendisq̃ sagittis ineptum reddatur) tum etiam propter substantiam compactam quam habet, nihil mirum si longiore temporis spacio perducare possit.

13. Cur dulcia dumtaxat nutrire possint? nullus uero alius sapor, nisi in quātum plus uel minus admixtum quippiam habeat dulcoris. An quia sanguis quo genitissimus, & ex quo proinde uiuimus (nam ex quibus sumus orti, ex eisdem alimur) tali sapore præditus est. An quia oporteat, ut nutrimentum inuisctetur membro, quod debet alimentum sentire, ad quod opus dulcia propter pinguitudinē quam habent maxime